

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu KAYISI 2022

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

ÜRÜN RAPORU
KAYISI
2022

Hazırlayan
Mine HASDEMİR
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü
mine.hasdemir@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 363
ISBN: 978-625-8451-58-0

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

Kasım: 2022

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

TEPGE'nin izni olmaksızın basılamaz, basılı veya elektronik materyal olarak çoğaltılamaz ve/veya dağıtılamaz.

Kaynak gösterilmek şartı ile alıntı yapılabilir.

Not: Metin, tablo ve grafiklerdeki oranlar (% rakamlar) ve ara toplamaların hesaplanmasında rakamlar desimalli kullanıldığından, toplamaları tam 100 olmayabilir ya da genel toplamdan küçük farklılıklar gösterebilir.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2. DÜNYADA DURUM	2
2.1. Kayısı Alanı.....	2
2.2. Kayısı Üretimi	3
2.3. Kayısı Verimi	5
2.4. Tüketim.....	5
2.5. Fiyatlar.....	5
2.6. Dış Ticaret	6
2.6.1. İhracat	6
2.6.2. İthalat.....	8
3. TÜRKİYE’DE DURUM	11
3.1. Kayısı Ağaç Sayısı, Alanı ve Üretimi	11
3.2. Tüketim.....	14
3.3. Fiyatlar.....	15
3.4. Kayısı Destekleme Politikaları	15
3.5. Dış Ticaret	16
3.5.1. İhracat	16
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	19
EK TABLOLAR	20
KAYNAKLAR.....	36

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Dünya kayısı alanı (bin ha)	2
Tablo 2. Dünya kayısı üretimi (bin ton)	3
Tablo 3. Dünya kayısı verimi (kg/ha)	5
Tablo 4. Dünyada kayısı üreticisi ülkelerin üretici fiyatları (\$/kg)	6
Tablo 5. Dünya taze kayısı ihracatı (bin ton)	6
Tablo 6. Dünya kuru kayısı ihracatı (bin ton)	8
Tablo 7. Ülkelere göre dünya taze kayısı ithalat miktarı (bin ton)	9
Tablo 8. Dünya kuru kayısı ithalatı (bin ton)	10
Tablo 9. Türkiye kayısı ve zerdali ağaç sayısı, üretim ve verimi	11
Tablo 10. Türkiye'nin illere göre kayısı alanı, üretimi ve verimi (bin da, bin ton, kg/ağaç)	12
Tablo 11. Türkiye kayısı denge tablosu	14
Tablo 12. Türkiye'nin ülkelere göre taze kayısı ihracatı (ton)	16
Tablo 13. Ülkelere göre kuru kayısı ihracat miktarı (ton)	18
Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya kayısı üretim alanı	21
Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya kayısı üretimi	22
Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya kayısı verimi	23
Ek Tablo 4. Ülkeler göre dünya taze kayısı ihracat miktarı	24
Ek Tablo 5. Ülkeler göre dünya taze kayısı ihracat değeri	25
Ek Tablo 6. Ülkeler göre dünya taze kayısı ithalat miktarı	26
Ek Tablo 7. Ülkeler göre dünya taze kayısı ithalat değeri	27
Ek Tablo 8. Ülkelere göre kuru kayısı ihracat miktarı	28
Ek Tablo 9. Ülkelere göre kuru kayısı ihracat değeri	29
Ek Tablo 10. Ülkelere göre kuru kayısı ithalat miktarı	30
Ek Tablo 11. Ülkelere göre kuru kayısı ithalat değeri	31
Ek Tablo 12. Türkiye'nin illere göre kayısı ağaç sayısı, alanı, verim ve üretim miktarı ...	32
Ek Tablo 13. Türkiye'nin illere göre zerdali ağaç sayısı, alanı, verim ve üretim miktarı ..	33
Ek Tablo 14. Türkiye'nin ülkelere göre taze kayısı ihracatı	34
Ek Tablo 15. Türkiye'nin ülkelere göre kuru kayısı ihracatı	35

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Ülkelere göre dünya kayısı alanı	2
Grafik 2. Dünya kayısı alanlarının ülkelere göre dağılımı	3
Grafik 3. Dünya kayısı üretimi	4
Grafik 4. Dünya kayısı üretiminin ülkelere göre dağılımı	4
Grafik 5. Ülkelere göre dünya taze kayısı ihracatı	7
Grafik 6. Dünya taze kayısı ihracatında ülkelerin payı	7
Grafik 7. Dünya kuru kayısı ihracatında ülkelerin payı	8
Grafik 8. Dünya taze kayısı ithalatında ülkelerin payı	9
Grafik 9. Dünya kuru kayısı ithalatında ülkelerin payı	10
Grafik 10. Türkiye kayısı üretimi ve alanı	12
Grafik 11. Türkiye'nin kayısı toplu meyvelik alanının illere göre dağılımı	13
Grafik 12. Türkiye'nin kayısı üretim miktarının illere göre dağılımı	13
Grafik 13. Türkiye'de kayısı üretici, tüketici ve borsa fiyatları	15
Grafik 14. Türkiye'nin ülkelere göre taze kayısı ihracatı	17
Grafik 15. Türkiye'nin ülkelere göre kuru kayısı ihracatı	18

1. GİRİŞ

Anavatanı Orta Asya, Batı Çin ve İran-Kafkasya olan kayısı başta Akdeniz ülkeleri olmak üzere, birçok ülkede ekonomik olarak yetiştiriciliği yapılan önemli bir meyve türüdür. Kayısı yetiştiriciliği yoğun olarak Akdeniz ülkeleri ve Avrupa'da yapılmakta olup ayrıca Özbekistan, İran ve Cezayir'de de önemli miktarda kayısı üretimi yapılmaktadır. Değişik iklim koşullarında yetişen çok sayıda kayısı tür ve çeşidine rağmen dünya taze kayısı üretimi hala çok düşük seviyelerdedir.

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, 2020 yılında yaklaşık 562 bin hektar alanda 3,7 milyon ton kayısı üretimi gerçekleşmiştir. Türkiye hem kayısı üretim alanında hem de üretim miktarında dünyada birinci sırada yer almaktadır. Aynı zamanda Türkiye için önemli bir ihracat ürünü olan kayısı 2021 yılında 409 milyon dolar ihracat geliri sağlamıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, 2021 yılında zerdali dahil 818 bin ton kayısı üretimi gerçekleşmiştir. 2022 yılı için Türkiye İstatistik Kurumu Bitkisel Üretim 2. Tahminlerine göre; Türkiye'de kayısı üretiminin bir önceki yıla göre %0,4 oranında artışla yaklaşık 803 bin ton, zerdali üretiminin ise %18,8 oranında artışla yaklaşık 20,8 bin ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Özellikle ilkbahar geç donlarının etkisinin yüksek miktarda görüldüğü kayısı üretimindeki dalgalanmalar sonucu oluşan fiyatta istikrarı sağlamak amacıyla Kuru Kayısı Lisanslı Deposu açılmış ve alımlara başlamıştır.

Bu raporda dünyada ve Türkiye'de kayısı üretimindeki gelişmeler ve sebepleri ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Kayısı Alanı

Kayısı, dünyada değişik iklim koşullarında yetişen çok sayıda tür ve çeşide sahip derin, iyi geçirgen, iyi havalandan ve besin maddelerince zengin; kumlu, tınlı, humuslu topraklarda 8-10 metreye kadar boylanabilir bir meyve türüdür. Yazları sıcak kışları soğuk iklimlerde yetişen kayısı taze olarak tüketilebildiği gibi kurutulmuş ve meyve suyu olarak da tüketilebilen bir meyve türüdür.

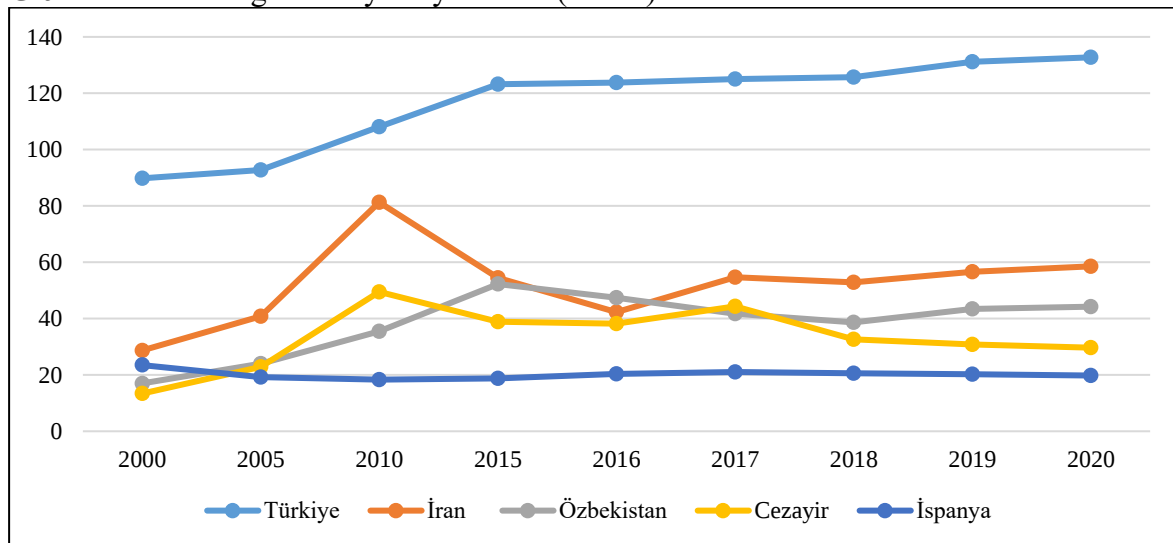
Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre, dünyada kayısı üretim alanına ait son yirmi yılın verileri incelendiğinde, 2010 yılında 564 bin ha ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu artış İran, Özbekistan ve Cezayir'in üretim alanlarındaki artışlardan kaynaklanmıştır. Dünya kayısı üretim alanı 2016 yılında 540 bin ha'a kadar düşmüş ve 2020 yılında 562 ha olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Dünya kayısı alanı (bin ha)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	90	93	108	123	124	125	126	131	133
İran	29	41	81	55	42	55	53	57	59
Özbekistan	17	24	36	52	47	42	39	43	44
Cezayir	13	23	49	39	38	44	33	31	30
İspanya	23	19	18	19	20	21	21	20	20
İtalya	15	17	20	19	17	17	18	18	18
Çin	7	11	15	18	17	18	18	18	18
Afganistan	6	7	8	9	9	18	19	18	17
Pakistan	13	29	30	26	25	23	19	16	17
Japonya	17	18	17	16	16	15	15	15	14
Diğer	205	199	182	187	184	181	186	187	193
Dünya	436	481	564	562	540	558	543	553	562

Kaynak: FAO, 2022 (Erişim tarihi: 23.08.2022)

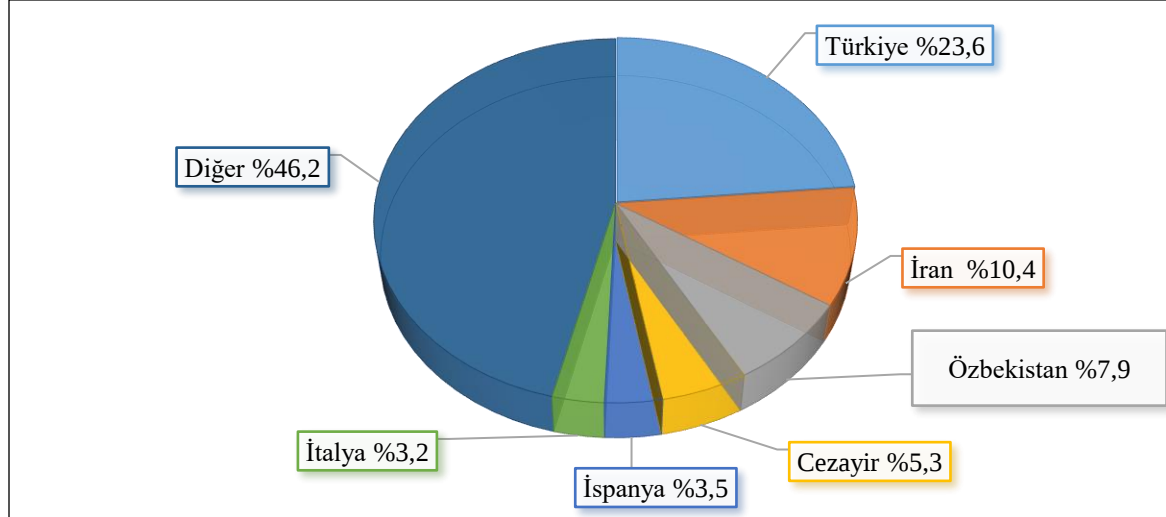
Grafik 1. Ülkelere göre dünya kayısı alanı (bin ha)

Kaynak: Tablo 1

Dünyada toplam kayısı üretim alanının %23,6'sı Türkiye'de bulunmakta olup Türkiye'yi %10,4 ile İran, %7,9 ile Özbekistan ve %5,3 ile Cezayir takip etmektedir (Grafik 2).

Grafik 2. Dünya kayısı alanlarının ülkelere göre dağılımı (2020)

Kaynak: FAO, 2022 (Erişim tarihi: 23.08.2022)

2.2. Kayısı Üretimi

FAO verilerine göre, dünyada kayısı üretimi en yüksek üretim alanına sahip olunan 2010 yılından bu yana son on yılda %12,6 oranında artış göstermiştir. 2020 yılında bir önceki yıla göre %8 oranında düşüş göstererek yaklaşık 3,7 milyon ton kayısı üretimi gerçekleşmiştir (Tablo 2). Dünya toplam kayısı üretiminde Türkiye 833 bin ton üretim ile ilk sırada yer almakta olup Özbekistan 529 bin ton ile ikinci sırada, İran 334 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2010-2020 yılları arasında kayısı üretiminde ilk on ülke içerisinde en fazla artış gösteren ülke %100,4 ile Yunanistan olurken, üretimdeki en yüksek paya sahip olan Türkiye'nin %85,2 Özbekistan'ın ise %62,8 oranında üretimlerinde artış olduğu gözlenmektedir.

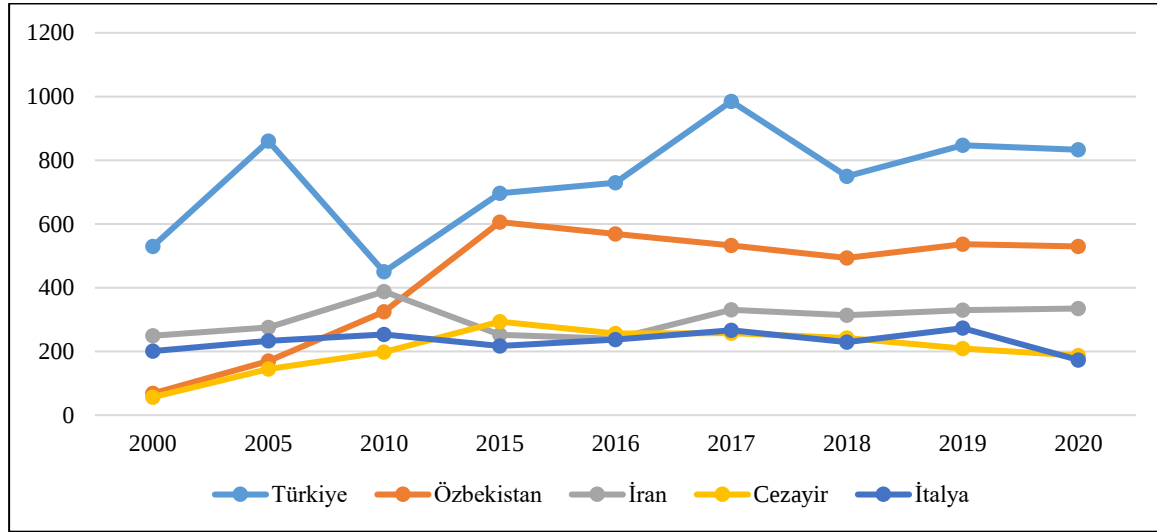
Tablo 2. Dünya kayısı üretimi (bin ton)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	530	860	450	696	730	985	750	847	833
Özbekistan	68	170	325	606	569	533	494	537	529
İran	250	276	388	252	240	331	314	330	334
Cezayir	56	145	198	293	257	257	242	209	187
İtalya	201	233	253	218	237	266	229	273	173
Afganistan	43	50	67	88	18	132	109	129	132
İspanya	142	137	79	154	140	163	176	146	129
Yunanistan	84	74	63	95	95	114	109	118	126
Pakistan	126	197	190	173	166	142	108	94	97
Fas	120	104	135	104	71	113	102	110	93
Diğer	1.243	1.381	1.156	1.274	1.680	1.757	1.258	1.250	1.086
Dünya	2.863	3.626	3.303	3.952	4.201	4.791	3.891	4.043	3.720

Kaynak: FAO, 2022 (Erişim tarihi: 23.08.2022)

Kayısı üretim miktarını etkileyen en önemli iklim faktörü ilkbahar geç donları olup bu neden ile kayısı üretiminde yıllar itibarıyla dalgalanmalar yaşanmaktadır (Grafik 3).

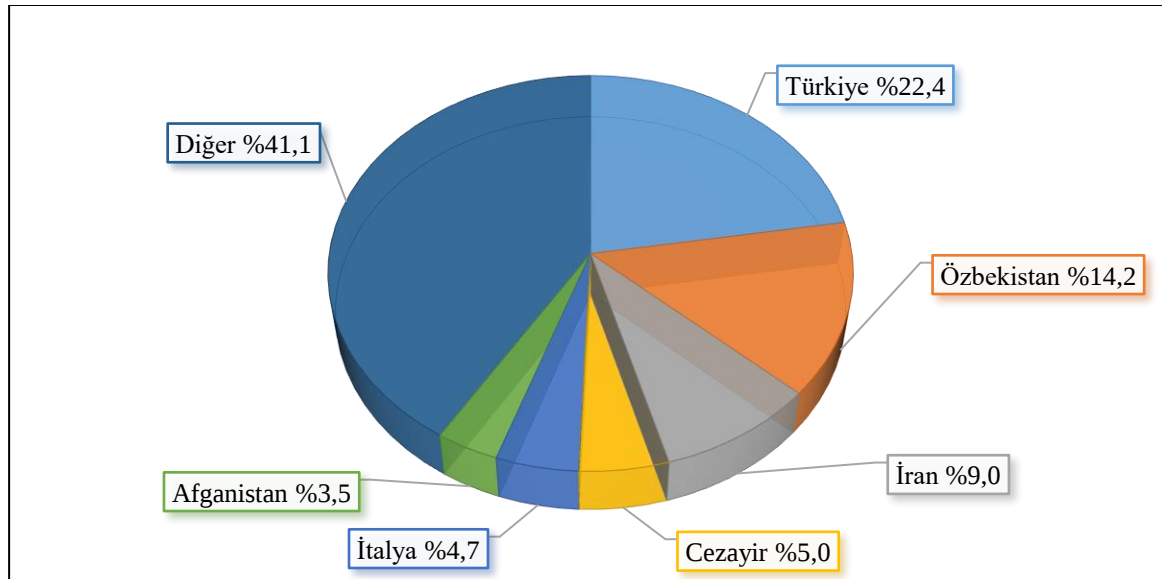
Grafik 3. Dünya kayısı üretimi (bin ton)

Kaynak: Tablo 3

FAO verilerine göre, 2020 yılında dünya kayısı üretiminin %58,9'u altı ülke tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu üretimin %22,4'ü Türkiye, %14,2'si Özbekistan ve %9,0'ı İran tarafından karşılanmaktadır (Grafik 4).

Grafik 4. Dünya kayısı üretiminin ülkelere göre dağılımı (2020)

Kaynak: Tablo 3

Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyveler Konseyi (INC) 2021/2022 istatistik yıllığı verilerine göre, son on yılda kuru meyve üretimi sürekli yükselen bir eğilim göstermektedir. Son beş sezonda 3 milyon tonun üzerinde gerçekleşen kuru meyve üretimi 2021/2022'de 3,1 milyon tona ulaşmıştır. Dünyada üretilen 3,1 milyon tonluk kuru meyve üretiminin 169,7 bin tonunu (%5) kuru kayısı oluşturmaktadır. Türkiye'nin 95 bin ton kuru kayısı üretim ile dünya kuru kayısı üretiminin %56'sını karşılayarak birinci sırada yer aldığı İran'ın ise 26 bin ton ve %15 pay ile ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Aynı rapora göre Türkiye'de üretilen kuru meyvenin %61'ini kuru üzüm, %22'sini kuru kayısı %17'sini kuru incir oluşturmaktadır.

2.3. Kayısı Verimi

Dünya kayısı üretiminin yaklaşık %71'ini karşılayan ilk on ülkenin verim ortalamalarına bakıldığında 2020 yılında en yüksek verime sahip olan Özbekistan 11.954 kg/ha ile birinci sırada yer almaktadır. Özbekistan'ı 10.265 kg/ha ile Yunanistan, 9.735 kg/ha ile İtalya takip etmektedir (Tablo 3). Bu ülkeler içinde üretimde yüksek paya sahip olmasına rağmen Türkiye'nin 6.278 kg/ha, İran'ın ise 5.715 kg/ha verim ile dünya ortalama veriminin altında kaldığı görülmektedir.

Tablo 3. Dünya kayısı verimi (kg/ha)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Özbekistan	4.000	7.083	9.155	11.596	11.996	12.768	12.763	12.345	11.954
Yunanistan	15.411	12.921	10.808	12.961	12.195	14.237	13.678	14.173	10.265
İtalya	13.127	13.447	12.940	11.624	13.645	15.341	12.859	15.242	9.735
Fas	8.591	8.633	11.020	8.366	5.489	9.855	9.111	9.916	8.779
Afganistan	7.445	6.870	8.000	9.619	2.082	7.296	5.893	7.301	7.539
İspanya	6.067	7.126	4.294	8.164	6.859	7.755	8.570	7.205	6.507
Cezayir	4.209	6.339	4.010	7.553	6.715	5.798	7.436	6.779	6.302
Türkiye	5.902	9.277	4.165	5.651	5.896	7.877	5.964	6.454	6.278
İran	8.703	6.755	4.774	4.624	5.665	6.050	5.938	5.827	5.715
Pakistan	9.752	6.829	6.414	6.717	6.653	6.239	5.797	5.836	5.688
Dünya	6.574	7.545	5.853	7.035	7.781	8.580	7.160	7.308	6.614

Kaynak: FAO, 2022 (Erişim tarihi: 23.08.2022)

2.4. Tüketim

Dünya'da üretilen kayısının önemli bir bölümü sofralık olarak tüketilmektedir. Ancak kayısıda hasat döneminin kısa olması ve taze kayısının çabuk bozulması nedeni ile kayısı daha çok kurutulularak veya işlenerek değerlendirilmektedir. Ayrıca kayısı dondurularak, konserve yapılarak, pulpu, nektarı çıkarılarak reçel, marmelat, jöle ve krema yapılarak şekerleme, likör, pasta, yoğurt ve dondurma sanayinde kullanılmaktadır. Kayısı çekirdeklerinden tatlı olanları çerez olarak tüketilmekte, acı olanları ise kozmetik sanayinde hammadde olarak değerlendirilmektedir (Anonim, 2018a).

Uluslararası Sert Kabuklu ve Kuru Meyveler Konseyi (INC) 2021/2022 istatistik yıllığı verilerine göre, 2020 yılında kuru kayısı tüketiminin 180,2 bin ton olduğu ve kuru kayısı üretiminin %15'ini gerçekleştiren İran'ın tüketimde 22,7 bin ton ile ilk sırada olduğu görülmektedir. Kişi başına kuru kayısı tüketiminde dünya ortalaması 0,023 kg/yıl iken en yüksek kişi başına tüketim 0,271 kg/yıl ile İran'a aittir.

Kayısıda bulunan beta-karoten, A vitaminin ön maddesi olup, bu da sağlık açısından büyük önem arz etmektedir. Kuru kayısının 100 gramı 238 kalori, 7.420 ünite A vitamini içermekle birlikte potasyum ve demirce de zengin olup, anemi tedavisinde önem taşıdığı bilinmektedir (Anonim, 2018b).

2.5. Fiyatlar

Dünya taze kayısı üretici fiyatları incelendiğinde, 2020 yılında İran 2,17 \$/kg ile dünyadaki en yüksek üretici fiyatına sahip iken Yunanistan 0,90 \$/kg ile ikinci sırada İspanya 0,79 \$/kg

ile üçüncü sırada yer almaktadır. En büyük kayısı üreticisi olan Türkiye’de ise kayısı üretici fiyatı 0,52 \$/kg’dır (Tablo 4).

Tablo 4. Dünyada kayısı üreticisi ülkelerin üretici fiyatları (\$/kg)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İran	0,27	0,34	1,35	1,24	0,98	0,86	1,08	1,57	2,17
Yunanistan	0,33	0,57	0,95	0,68	0,59	0,59	0,79	0,65	0,90
İspanya	0,32	0,84	0,92	0,89	0,96	0,84	0,78	0,69	0,79
Türkiye	0,53	0,87	1,12	0,96	0,76	0,55	0,48	0,52	0,56
Fas	0,53	0,87	1,12	0,96	0,76	0,55	0,48	0,52	0,56
Meksika	0,74	-	-	0,41	0,34	0,32	0,35	0,44	0,33

Kaynak: FAO, 2022 (Erişim tarihi: 23.08.2022)

2.6. Dış Ticaret

2.6.1. İhracat

Dünyada taze kayısı üretiminde mevcut olan son veriye göre 2020 yılında ancak %9,4’ü taze kayısı olarak ihracata konu olmuştur. 2021 yılı itibarıyla dünya taze kayısı ihracatı bir önceki yıla göre %16,6 azalış göstererek 317 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Son yıllarda ihracat artış göstermekle beraber 2019 yılında 479 bin tonluk taze kayısı ihracatı ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Dünya taze kayısı ihracatı (bin ton)

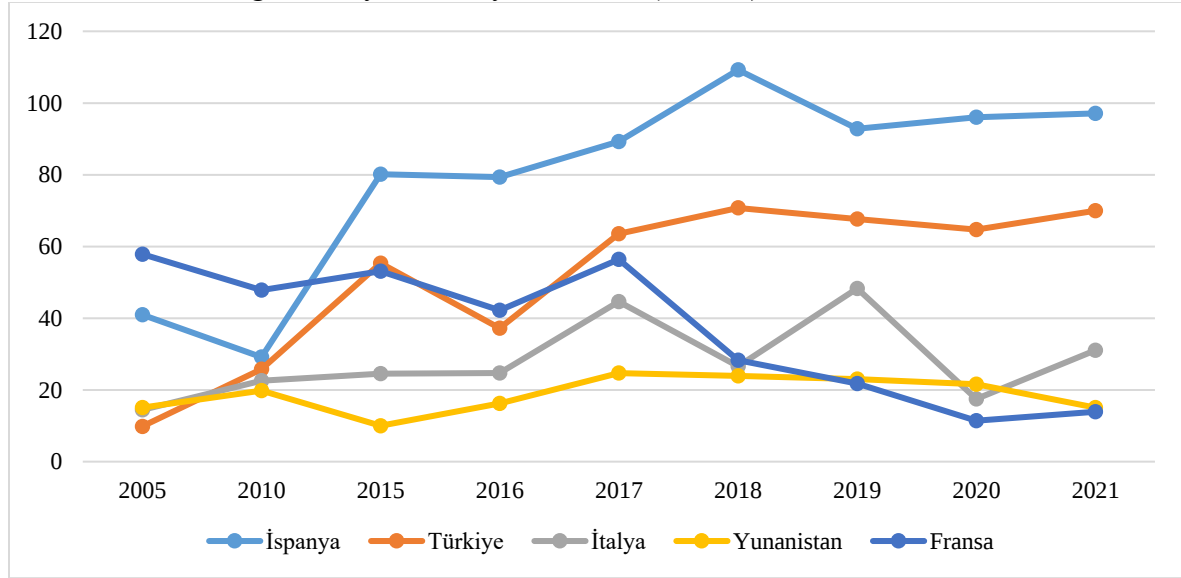
	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İspanya	41	29	80	79	89	109	93	96	97
Türkiye	10	26	55	37	64	71	68	65	70
İtalya	14	23	25	25	45	27	48	17	31
Yunanistan	15	20	10	16	25	24	23	22	15
Fransa	58	48	53	42	56	28	22	11	14
Afganistan	-	2	5	7	7	35	27	15	11
Özbekistan	-	-	-	-	23	43	58	75	10
İran	1	1	2	4	12	8	9	17	8
ABD	7	6	6	7	8	5	5	4	6
Ürdün	1	1	6	6	8	6	11	5	5
Diğer	62	96	80	108	69	64	115	52	50
Toplam	208	251	322	332	405	418	479	380	317

Kaynak: ITC, 2022 (Erişim tarihi: 13.09.2022)

Taze kayısı ihracatında 2021 yılında en yüksek paya sahip olan İspanya 97 bin ton ile ilk sırada yer almaktadır. İspanya 2021 yılı taze kayısı ihracatının %67,1’ini Almanya (%32,8), Fransa (%20,2) ve İtalya’ya (%14,1) yapmıştır. İspanya’dan sonra Türkiye 70 bin ton ile ikinci sırada, İtalya ise 31 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret İstatistiklerine göre, dünya kayısı üretiminde yüksek paya sahip olan Özbekistan’ın 2017 yılı öncesi ticaret verileri mevcut olmayıp son dört yılda ihracatını 3 katına çıkardığı 2020 yılında 75 bin tonluk ihracatının 2021 yılında 10 bin tona düştüğü gözlenmektedir.

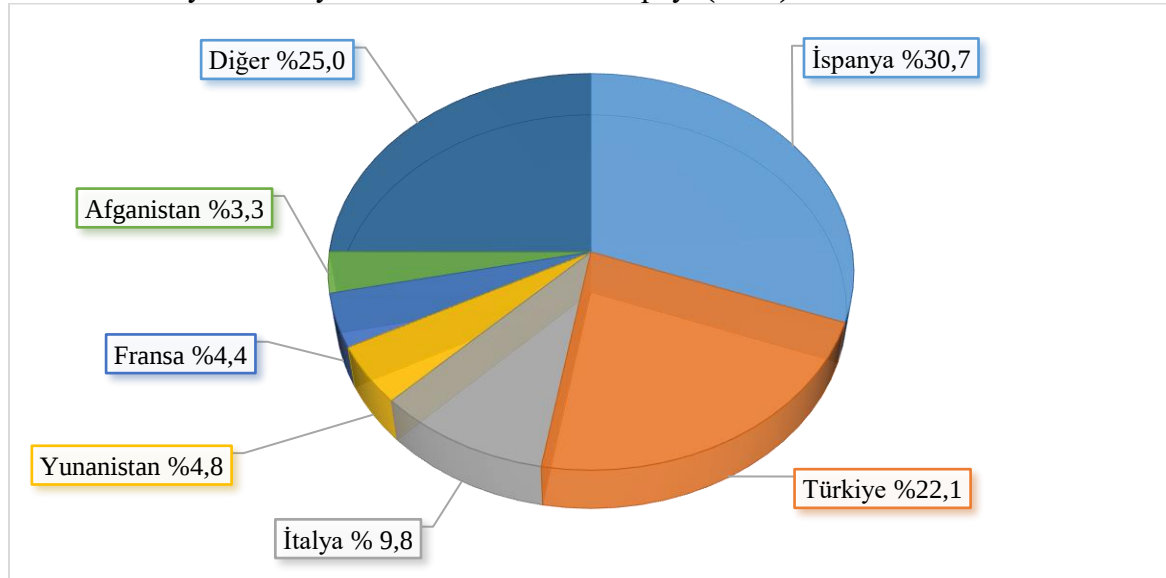
Grafik 5. Ülkelere göre dünya taze kayısı ihracatı (bin ton)

Kaynak: Tablo 5

2021 yılında toplam taze kayısı ihracatındaki ilk beş ülkeden İspanya'nın toplam ihracattaki payı %30,7 iken Türkiye'nin payı %22,1, İtalya'nın payı ise %9,8 olduğu görülmektedir (Grafik 6).

Grafik 6. Dünya taze kayısı ihracatında ülkelerin payı (2021)

Kaynak: Tablo 5

Dünya ticaretinde taze kayısının yanı sıra yüksek miktarda kuru kayısı ihracatı yapılmaktadır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret İstatistiklerine göre; kuru kayısı ihracatı yıllar itibarıyla değişiklik gösterse de genel olarak artış eğilimindedir. 2010 yılında 143 bin ton olan kuru kayısı ihracatı, 2021 yılında %10,5 artış göstererek 159 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Dünya kuru kayısı ihracatında söz sahibi olan Türkiye 2021 yılında yaklaşık 88 bin tonluk ihracatla toplam dünya kuru kayısı ihracatının %55,4'ünü gerçekleştirmiştir (Tablo 6).

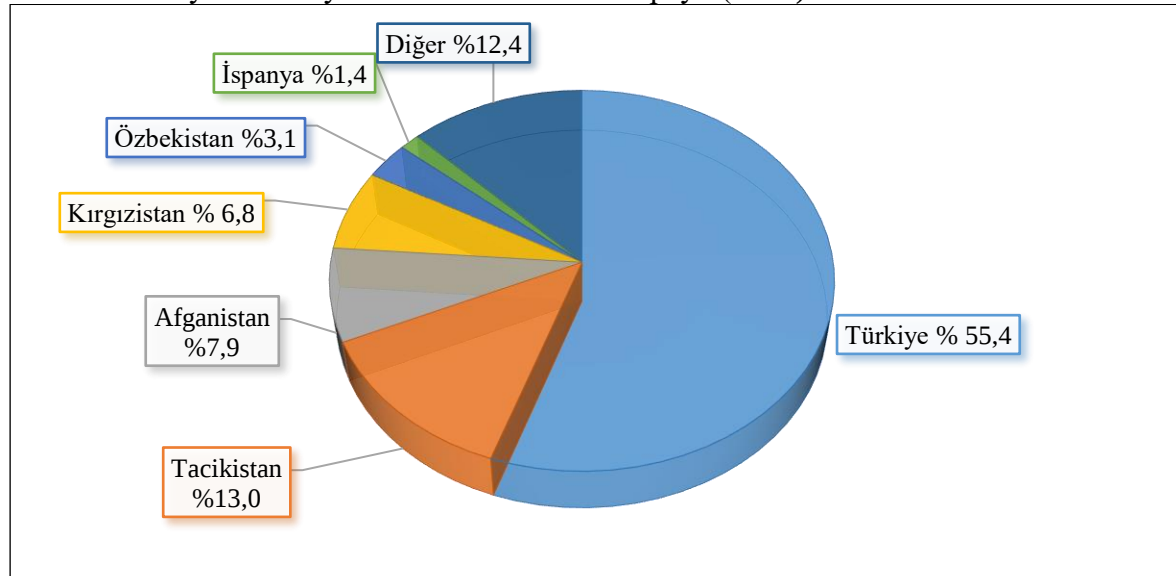
Tablo 6. Dünya kuru kayısı ihracatı (bin ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Türkiye	96	93	65	79	95	94	100	88	88
Tacikistan			20	21	16	11	8	11	21
Afganistan							10	7	13
Kırgızistan		1			3	4	9	13	11
Özbekistan					11	7	9	12	5
İspanya		1	2	2	2	5	2	3	2
İran	1		1			1	1	2	2
Belarus				2	3	4	4	3	2
Almanya	2	2	2	1	1	1	1	2	2
ABD	2	2	1	1	2	1	1	1	2
Diğer	25	46	45	28	11	10	13	15	12
Toplam	126	143	136	135	144	139	159	157	159

Kaynak: ITC, 2022 (Erişim tarihi: 13.09.2022)

Türkiye’yi toplam ihracattaki %13,0’lık pay ile, Tacikistan, %7,9’luk pay ile Afganistan ve %6,8’lik pay ile Kırgızistan izlemektedir (Grafik 7).

Grafik 7. Dünya kuru kayısı ihracatında ülkelerin payı (2021)

Kaynak: Tablo 6

2.6.2. İthalat

Dünya taze kayısı ithalatı genel olarak 2019 yılına kadar artış eğilimi göstermiş 2020 yılında 366 bin tona, 2021 yılında ise 296 bin tona gerilemiştir. Dünya taze kayısı ithalatında yıllar itibarıyla değişmekle birlikte en yüksek ithalatçı ülkeler Rusya Federasyonu, Almanya, Irak ve Fransa’dır (Tablo 7).

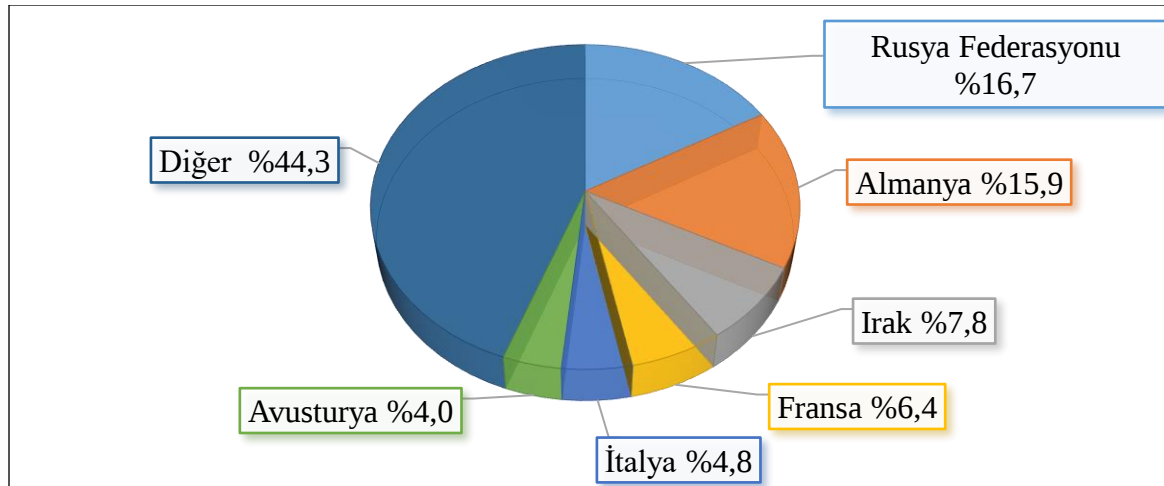
Tablo 7. Ülkelere göre dünya taze kayısı ithalat miktarı (bin ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rusya Federasyonu	33	55	44	33	52	53	50	65	50
Almanya	55	49	60	57	70	60	63	47	47
Irak	0	0	19	23	33	38	44	33	23
Fransa	10	11	20	21	21	23	17	21	19
İtalya	21	16	32	23	22	20	15	17	14
Avusturya	12	11	11	12	17	12	14	10	12
İsviçre	9	7	9	9	12	8	8	8	10
Pakistan	4	2	7	1	14	25	18	15	10
Ukrayna	0	3	1	1	3	2	7	8	8
Polonya	4	4	5	5	12	10	13	7	8
Diğer	67	71	119	143	147	143	166	135	95
Dünya	215	228	327	327	403	394	415	366	296

Kaynak: ITC, 2022 (Erişim tarihi: 13.09.2022)

Dünyada 2021 yılı taze kayısı ithalatına bakıldığında, 50 bin ton (%16,7) ithalat ile Rusya Federasyonu birinci sırada yer alırken Rusya Federasyonu'nu 47 bin ton (15,9) ithalat ile Almanya ikinci sırada, 23 bin ton (7,8) ithalat ile Irak üçüncü sırada izlemektedir (Grafik 8).

Grafik 8. Dünya taze kayısı ithalatında ülkelerin payı (2021)

Kaynak: Tablo 7

Dünya ticaretine konu olan toplam kuru kayısı ithalatı yıllar itibarı ile değerlendirildiğinde, 2019 yılında 155 bin ton ile en yüksek seviyesine ulaşmış olan ithalat 2021 yılında 151 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Tablo 8 incelendiğinde; 2010 yılında Rusya Federasyonu toplam ithalatın %29,6'sını gerçekleştirirken, 2021 yılında toplam ithalat içindeki payının %6,5'e gerilediği görülmektedir.

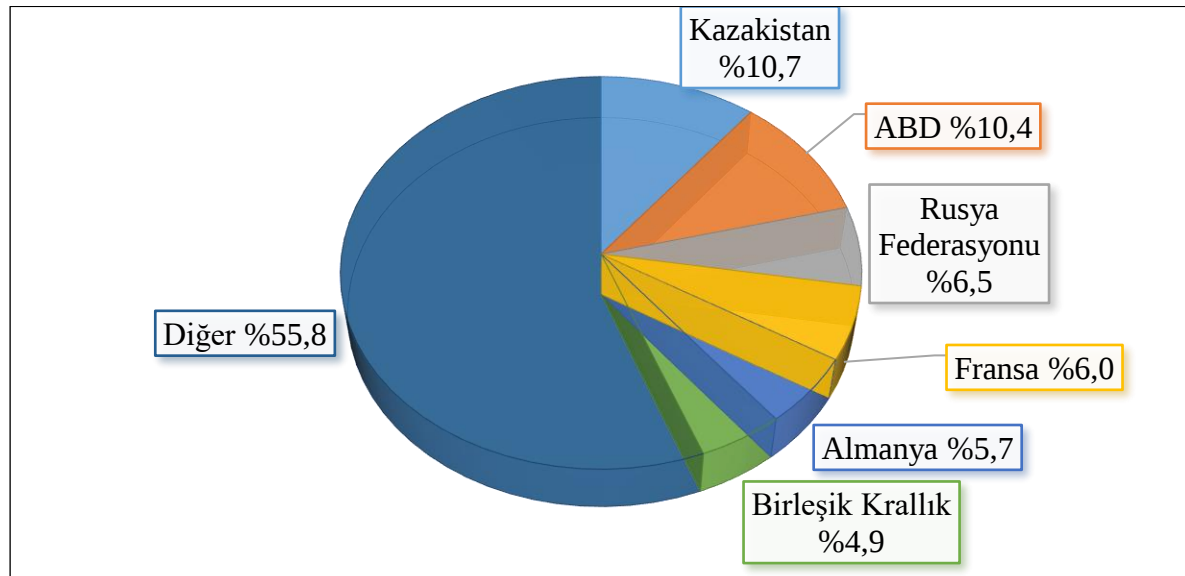
Tablo 8. Dünya kuru kayısı ithalatı (bin ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kazakistan		4	26	23	17	9	4	5	16
ABD	12	14	12	13	15	14	13	14	16
Rusya Federasyonu	30	45	6	6	8	11	13	12	10
Fransa	9	8	6	8	8	9	9	9	9
Almanya	9	9	5	7	7	7	7	8	9
Birleşik Krallık	11	10	7	9	9	10	8	8	7
Trinidad ve Tobago		5	13	9	8	5	9	2	6
Çin	0	0	1	1	2	5	7	5	6
Ukrayna	5	4	1	3	4	5	6	6	5
Irak	0	0	2	5	9	8	12	9	5
Diğer	46	53	49	57	63	71	69	62	63
Dünya	122	151	128	141	149	153	155	139	151

Kaynak: ITC, 2022 (Erişim tarihi:13.09.2022)

2021 yılı kuru kayısı ithalatının %10,7'si Kazakistan tarafından yapılmıştır. Kazakistan'ı %10,4'lük pay ile ABD, %6,5'lik pay ile Rusya Federasyonu takip etmektedir (Grafik 9).

Grafik 9. Dünya kuru kayısı ithalatında ülkelerin payı (2021)

Kaynak: Tablo 8

3. TÜRKİYE'DE DURUM

Türkiye, dünya üzerinde uygun iklim kuşağındaki konumu itibarıyla bahçe bitkileri yetiştiriciliği açısından üstün ekolojik avantaja sahiptir. Dünyada mevcut gen merkezleri arasında hem Yakındoğu hem de Akdeniz havzası içinde yer alan Türkiye, birçok tür ve çeşidin gen merkezi durumundadır. Nitekim, bugün dünya üzerinde kültürü yapılan 138 meyve türünden, subtropik meyve türleri de dahil olmak üzere 80'den fazla tür ülkemizde yetiştirilebilmektedir (Özzambak ve ark. 2020).

Kışları nispeten soğuk, yazları sıcak olan iklim bölgelerinde yetişen kayısı meyvelerinin yüksek kalitede olgunlaşabilmesi için yaz aylarında atmosferin kuru olması gerekmektedir. Havası nemli ve ilkbahar sisli geçen yerlerde çil hastalığına (Sclerotinia) tutularak meyve kalitesi düşmektedir. Bu nedenle bahçelerin iyi havalanır bir şekilde kurulması gerekir. Bunun gibi ilkbaharın geç donları da bademden sonra çiçek açan bu meyve türünün herhangi bir yerde yetiştirilmesini sınırlamaktadır. Kayısı yağış isteği bakımından badem kadar, hatta bazı hallerde ondan da daha çok kurağa dayanmaktadır (Anonim, 2018c).

Dünya taze ve kuru kayısı üretiminde ilk sırada yer alan Türkiye gen kaynakları bakımından büyük potansiyele sahiptir.

3.1. Kayısı Ağaç Sayısı, Alanı ve Üretimi

Türkiye'de 2021 üretim döneminde zerdali dahil 1,36 milyon dekar alanda kayısı üretimi gerçekleşmiş bu alanlarda son on yılda kayısı ağaçlarındaki değişim incelendiğinde 2012 yılında toplam 17,9 milyon olan ağaç sayısının %26,9'luk artış ile 2021 yılında toplam 22,7 milyon ağaç sayısına ulaşmıştır. Ağaç sayısı yıllar itibarıyla bir önceki yıla göre değerlendirildiğinde %0,3-7,3 arasında değişim söz konusudur (Tablo 9) (Grafik 10).

Tablo 9. Türkiye kayısı ve zerdali ağaç sayısı, üretim ve verimi

	Kayısı					Zerdali				
	Ağaç sayısı (bin)			Üretim (ton)	Verim* (kg/Ağaç)	Ağaç sayısı (bin)			Üretim (ton)	Verim* (kg/Ağaç)
	Meyve veren	Meyve vermeyen	Toplam			Meyve veren	Meyve vermeyen	Toplam		
2012	14.134	2.530	16.664	760.000	54	1.051	141	1.192	35.483	34
2013	14.453	2.521	16.975	780.000	54	1.032	132	1.164	31.609	31
2014	15.005	2.384	17.388	270.000	18	1.003	128	1.130	8.210	8
2015	15.403	2.282	17.686	680.000	44	990	130	1.120	16.100	16
2016	15.586	2.284	17.869	730.000	47	889	106	994	19.050	21
2017	15.949	2.619	18.569	985.000	62	880	127	1.007	21.653	25
2018	16.837	2.288	19.125	750.000	45	862	121	983	19.927	23
2019	17.266	3.429	20.695	846.606	49	755	123	878	17.250	23
2020	17.650	3.644	21.294	833.398	47	758	132	890	17.005	22
2021	17.809	3.975	21.784	800.000	45	747	127	874	17.522	23

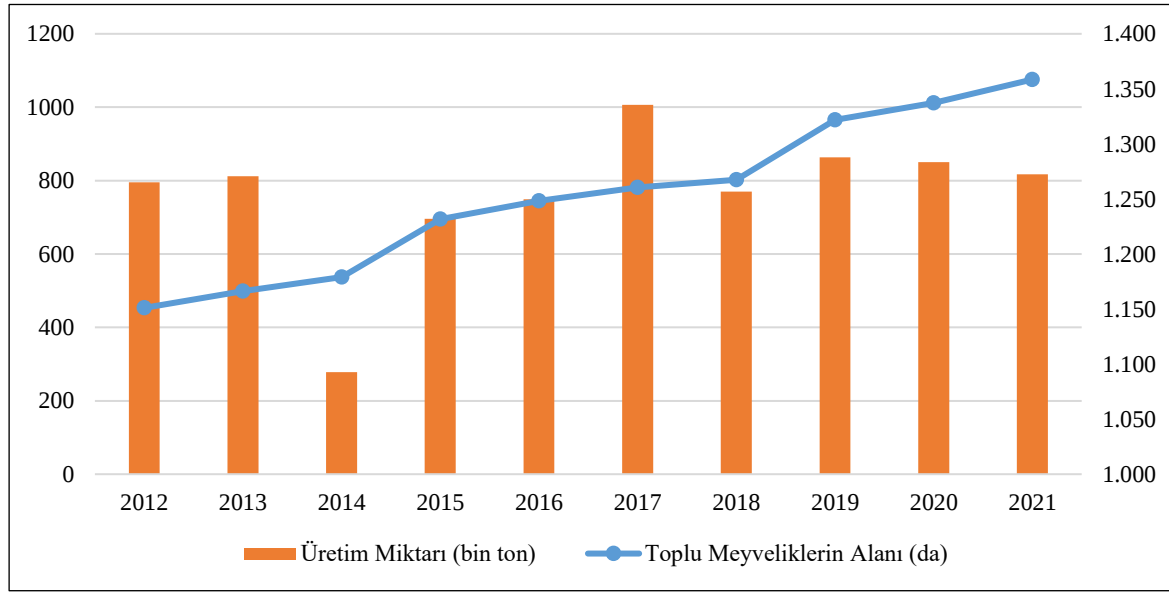
Kaynak: TÜİK, 2022a. *Verim kg/meyve veren ağaç sayısıdır.

Ağaç sayısındaki artışa rağmen üretim miktarlarında büyük dalgalanmalar yaşanmaktadır. Son yıllarda yaşanan en belirgin örnek 2014 yılıdır. 2014 yılında bir önceki yıla göre kayısı veriminde %66,7 zerdali veriminde ise %74,2 oranındaki düşüşe bağlı olarak üretim miktarında da %65,7'lik düşüş yaşanmış ve üretim 278 ton olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında üretim rekor düzeye ulaşmış ve 1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında ise

2012 yılına göre %2,8 artarken bir önceki yıla göre %3,9 azalarak zerdali dahil 818 bin ton üretim gerçekleşmiştir.

Üretimdeki bu dalgalanmalar iklim şartlarına bağlı olup rekoltedeki bu değişimler üretim bölgelerinde meydana gelen ilkbahar geç donlarından kaynaklanmaktadır. İlkbaharda meydana gelen dondan dolayı çukur yerler, taban araziler ve dere kenarlarında tesis edilen bahçelerde kayısının çiçeklenme döneminde yüksek ürün kaybı yaşanmaktadır.

Grafik 10. Türkiye kayısı üretimi ve alanı

Kaynak: TÜİK, 2022a

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2022 yılı Bitkisel Üretim 2. Tahminlerine göre, kayısı üretiminin bir önceki yıla göre %1,0 oranında artışla yaklaşık 842 bin ton, zerdali üretiminin ise %2,9 oranında artışla yaklaşık 17,5 bin ton olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 10. Türkiye'nin illere göre kayısı alanı, üretimi ve verimi (bin da, bin ton, kg/ağaç)

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Malatya	Alan	743	754	768	801	811	808	798	842	850	856
	Üretim	510	412	39	336	381	673	401	392	352	389
	Verim	72	58	5	45	50	88	53	50	45	50
Mersin	Alan	72	68	68	68	69	67	72	81	83	86
	Üretim	47	94	112	108	104	87	89	140	170	162
	Verim	38	76	84	79	73	60	58	77	80	75
Elazığ	Alan	83	84	86	96	98	98	98	99	100	102
	Üretim	39	40	11	18	59	53	52	56	51	31
	Verim	39	40	11	17	55	49	48	52	47	29
Iğdır	Alan	19	19	20	27	27	32	34	36	35	39
	Üretim	18	20	-	38	31	31	36	40	40	43
	Verim	117	132	-	178	147	127	141	139	159	153
Kahramanmaraş	Alan	92	92	92	89	89	88	89	89	89	89
	Üretim	13	79	1	80	33	26	30	65	65	19
	Verim	13	66	1	69	28	22	18	40	40	11

Kaynak: TÜİK, 2022a

Türkiye’de 2021 yılında zerdali hariç 1,35 milyon dekar kayısı alanının %63,5’i Malatya’da yer alırken, %7,6’sı Elazığ’da, %6,6’sı Kahramanmaraş’ta %6,4’ü Mersin’de, %2,9’u Iğdır’da yer almaktadır. Son on yılda kayısı üretim alanını iki katına çıkaran Iğdır aynı zamanda Türkiye ortalama veriminin yaklaşık 3 katına sahip olup Mersin ile birlikte Türkiye’nin sofralık kayısı üretimine katkı sağlamaktadır (Tablo 10, Grafik 11).

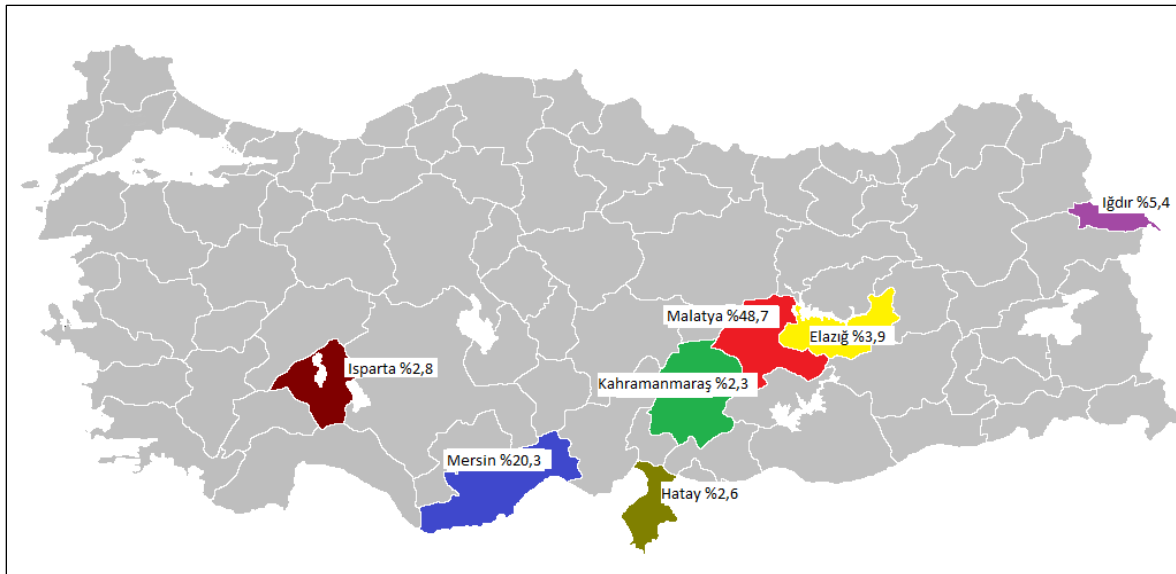
Grafik 11. Türkiye’nin kayısı toplu meyvelik alanının illere göre dağılımı (2021, %)

Kaynak: TÜİK, 2022a

Malatya 2021 yılında 389 bin ton taze kayısı üretimiyle Türkiye toplam kayısı üretiminin %48,7’sini karşılamıştır (Tablo 10). Malatya’yı %20,3’lük pay ile Mersin, %5,4’lük pay ile Iğdır, %3,9 ile Elazığ ve %2,8 ile Isparta takip etmektedir (Grafik 12). 2019 ve 2020 yıllarında Kahramanmaraş Mersin’den sonra üretimde üçüncü sırada olmasına rağmen 2021 yılında ilkbahar geç donlarından büyük zarar görmüş ve bir önceki yıla göre %71,3 düşüşle kayısı üretimi 19 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 12. Türkiye’nin kayısı üretim miktarının illere göre dağılımı (2021, %)

Kaynak: TÜİK, 2022a

Malatya taze kayısı yanında kuru kayısı üretiminde de birinci sırada yer almaktadır. Malatya’da üretilen taze kayısının %90-95’i kurutularak ihraç edilmektedir. Malatya kayısı renk, şekil, tat, aroma ve irilik bakımından birbirinden farklı çok sayıda kayısı çeşit ve tipine sahiptir. Hem kayısı çeşitliliği bakımından çok zengin hem de mevcut kayısılar üstün kalite özelliklerine sahiptir. Kuru madde miktarı %22–28 arasında değişirken bu oran, yerli ve yabancı diğer kayısı çeşitlerinde %14-18’dir. Kurutulmuş kayılarda kayısı özellikleri dikkate alınmadan ürünle ilgili üç değişik değer üzerinden hesaplanan ortalama değer alınarak 0,20728 değeri alınmıştır. Kurutulmuş kayısı-zerdali için teknik dönüşüm katsayısı $1/0,20728=4,824$ olarak hesaplanmaktadır (DİE, 2003). Malatya kayısının 3–3.5 kilo yaş meyvesinden bir kilo kuru kayısı elde edilirken yabancı kayıların ancak 5–7 kilosundan 1 kg kuru kayısı elde edilebilmektedir. Tat indeksi (brix/asit) 80–120 gibi oldukça yüksek düzeyde iken, yabancı çeşitlerde bu oran 10–40 arasında değişmektedir (TOB, 2014).

Malatya il genelinde kayısı rekoltesi tespit komisyonu tarafından yapılan çalışmalara göre, 2022 yılında yaş kayısı üretiminin 336.782 ton olması beklenmektedir. Ayrıca taze olarak ihracat ve iç piyasada tüketime ayrılan miktar 33.680 ton olup; kurutmalığa ayrılan taze kayısı miktarı 303.102 ton ve bundan elde edilecek kuru kayısı miktarının 75.776 ton olacağı tahmin edilmektedir (TOB, 2022).

3.2. Tüketim

Dünyada üretilen kayısının önemli bir bölümü taze olarak tüketilmektedir. Ancak, Türkiye’de kayısı çeşitlerinin kuru madde oranının yüksek olması, hasat dönemi iklim şartlarının doğal kurumaya uygun olması ve taze meyve muhafaza yöntemlerinin yeterince yaygın olmaması gibi sebeplerle, üretilen kayıların büyük çoğunluğu kurutularak değerlendirilmektedir. Dünyada üretilen taze kayısının ancak %10-15’i kurutularak değerlendirilirken, bu oran Türkiye’de yaklaşık %80’e ulaşmaktadır (Gezer ve ark, 2009).

Türkiye İstatistik Kurumu’nun yayımlanmış olduğu bitkisel üretim denge tabloları verilerine göre, Türkiye’de 2020/21 üretim sezonunda yurtiçi kullanımın 246 bin ton ve kişi başına tüketimin 2,3 kg olduğu görülmektedir. Kayısıda kendine yeterlilik derecesi ise %397,6’dır (Tablo 11).

Tablo 11. Türkiye kayısı denge tablosu

Piyasa yılı	Üretim (Ton)	Yurt içi kullanım (Ton)	Stok değişimi (Ton)	Kişi başına tüketim (Kg)	Yeterlilik derecesi (%)
2010/11	476.132	50.688	- 17.012	0,3	1.873,9
2011/12	676.138	137.875	17.467	1,5	524,8
2012/13	795.483	232.426	3.018	2,2	415,6
2013/14	811.609	246.319	483	2,5	369,2
2014/15	278.210	210.503	- 83.000	0,6	525,8
2015/16	696.100	211.275	132.782	1,6	483,7
2016/17	749.050	204.911	24.718	2,7	308,7
2017/18	1.006.653	50.688	181.200	2,8	391,5
2018/19	769.927	137.875	-8.841	2,4	350,4
2019/20	863.856	232.426	86.385	2,3	391,7
2020/21	850.403	246.319	119.717	2,3	397,6

Kaynak: TÜİK, 2022a

3.3. Fiyatlar

Taze kayısı depolanabilir olmadığı için fiyatları üretim miktarına bağlı olarak belirlenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2021 yılında taze kayısı üretici fiyatları bir önceki yıla göre %56,79 artış göstererek ortalama 6,00 TL/kg, 2022 yılında ise 14,09 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

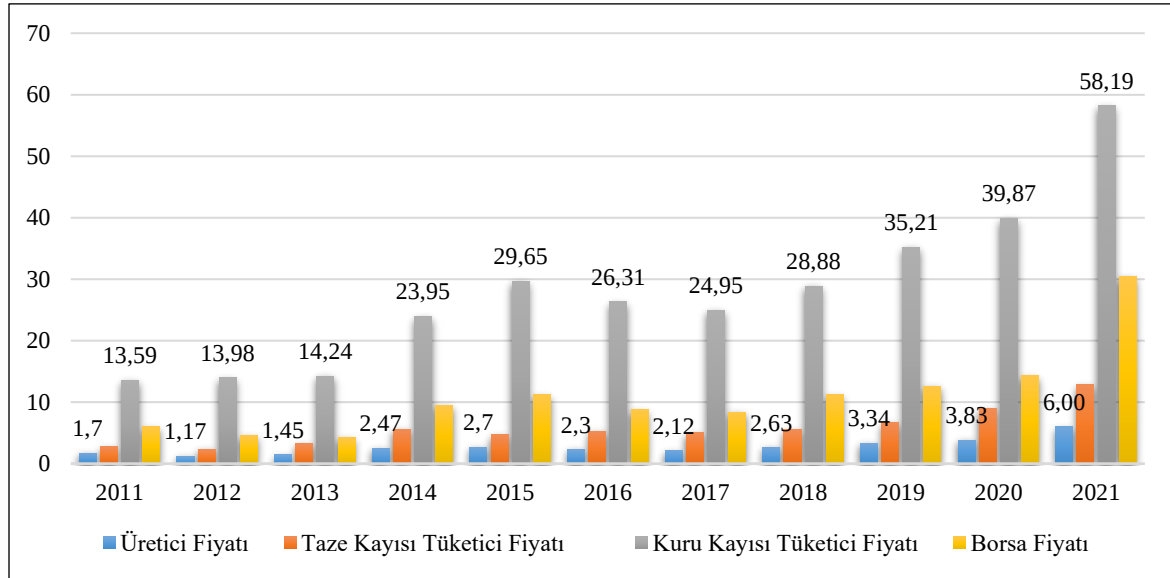
Bunun yanı sıra taze kayısı tüketici fiyatları 2021 yılında bir önceki yıla göre %44,30 artış göstererek ortalama 12,83 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

Kuru kayısı tüketici fiyatları 2021 yılında bir önceki yıla göre %45,93 artarak 58,19 TL/kg olmuştur. 2022 yılının ilk dört ayında ise kuru kayısı tüketici fiyatları 110,92 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

Kuru kayısı borsa fiyatlarında Malatya Ticaret Borsası'nın kuru kayısı HMS fiyatları dikkate alınmış olup borsa fiyatı 2021 yılında bir önceki yıla göre %112,59 artarak ortalama 30,40 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Grafik 13). 2022 yılının ilk dokuz ayında ise kuru kayısı borsa fiyatı ortalama 92,55 TL/kg olmuştur.

TMO-TOBB Lidaş tarafından modern alt yapıya sahip ilk kuru kayısı lisanslı deposu, 5.000 ton kapasite ile lisansını alarak 17.09.2020 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa istinaden Kuru Kayısı Lisanslı Depo Tebliği kuru kayısının depolanacağı lisanslı depolarda bulunması gereken asgari niteliklere ve depolama hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir. Böylece kurutulmuş kayısı için uygun depolama koşulları sağlayamadığından kısa sürede elden çıkaracak olan üreticiye önemli bir alternatif olmuştur.

Grafik 13. Türkiye’de kayısı üretici, tüketici ve borsa fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK, Malatya Ticaret Borsası, 2022

3.4. Kayısı Destekleme Politikaları

Kayısı üretiminin gelişmesine yönelik sertifikalı ve standart fidan kullanarak yeni kayısı bahçesi tesis eden çiftçilere 2005 yılında itibaren her yıl hazırlanan mevzuatlar çerçevesinde

dekar başına destek verilmektedir. 2022 yılı destekleri kapsamında standart fidan kullanan üreticiye 100 TL/da, sertifikalı fidan kullanan üreticiye ise 280 TL/da destek verilmektedir.

Kayısı üreticilerine girdi maliyetlerinin düşürülmesi, dış pazarda rekabet güçlerinin artırılması, üretimde sürekliliğin sağlanabilmesi için; 2022 yılında 62 TL/da mazot desteği, 21 TL/da kimyevi gübre desteği verilmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nca yetkilendirilmiş toprak analizi laboratuvarlarına, asgari 50 dekar ve üzeri tarım arazilerinde her 50 dekar araziye kadar bir analiz için 50 TL toprak analizi desteği ödemesi yapılır.

Ayrıca organik kayısı yetiştiren üreticilere 1. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olan üreticiye 100 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 50 TL/da ve iyi tarım uygulamaları yapan kayısı üreticilerine 2. Kategori kapsamında bireysel sertifikaya sahip olanlara 40 TL/da, grup sertifikasına sahip üreticilere ise 20 TL/da destek verilmektedir.

3.5. Dış Ticaret

3.5.1. İhracat

Dünya kayısı üretiminde birinci sırada yer alan Türkiye, taze kayısı ihracatında yaklaşık 70 bin tonluk ihracat ile 2. sırada yer almaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, son on yılda genel olarak artış eğilimi gösteren taze kayısı ihracatı 2012 yılında 56,2 bin tondan yaklaşık %24,5 artışla 2021 yılında 69,9 bin tona yükselmiştir (Tablo 12). Bu ihracattan yaklaşık 62 milyon dolar gelir elde edilmiştir.

Tablo 12. Türkiye'nin ülkelere göre taze kayısı ihracatı (ton)

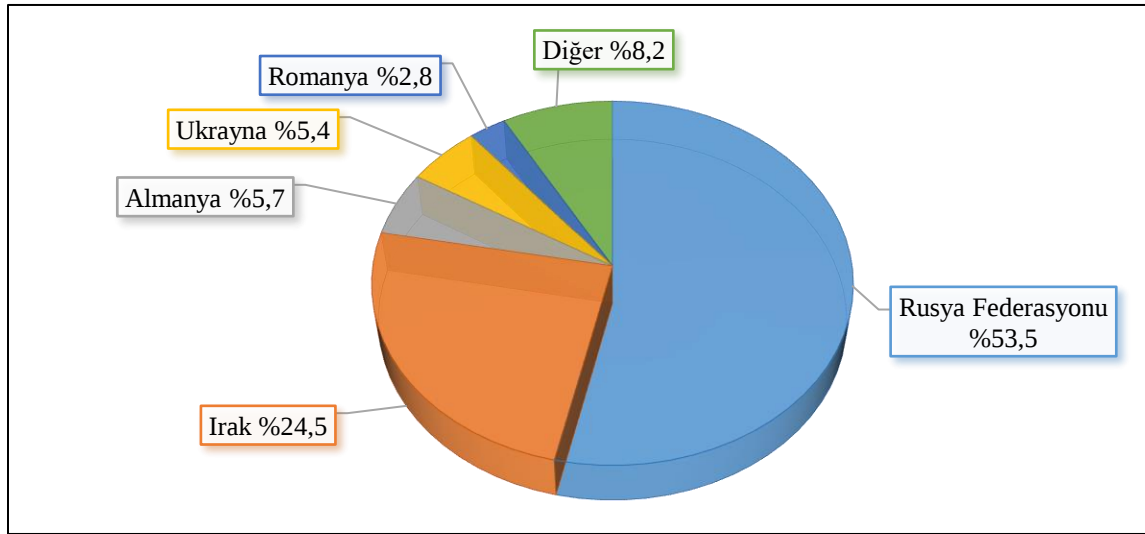
	2012	2013	2014	2015	2016	2018	2019	2020	2021
Rusya Federasyonu	23.208	18.568	14.708	28.795	-	20.135	20.135	25.744	37.448
Irak	14.042	7.601	4.182	17.221	18.684	30.768	33.538	19.877	17.110
Almanya	4.729	5.735	1.523	2.887	3.381	3.409	3.412	4.386	3.969
Ukrayna	3.696	1217	365	95	285	216	696	2.542	3.768
Romanya	347	427	382	533	1.211	2.287	948	3.911	1.939
Suriye	894	0	323	665	196	3.764	3.485	773	1.281
BAE	41	177	206	232	396	340	285	331	719
Belarus	670	428	396	380	3.180	546	369	441	568
Azerbaycan	63	249	74	332	1.339	1551	522	644	407
Hollanda	202	200	48	96	104	378	92	365	274
Diğer	8.310	6.941	4.485	4.101	8.390	7.340	4.155	5.719	2.478
Toplam	56.202	41.543	26.692	55.337	37.166	70.734	67.637	64.733	69.960

Kaynak: TÜİK, 2022b

Özel Ticaret Sisteminden 080910 GTİP kodu kullanılarak hesaplanmıştır.

Ülkelere göre yapılan taze kayısı ihracatı incelendiğinde, son on yıllık süreçte genel olarak en fazla ihracat yapılan ülkeler değişmemiş olup son yıl verisi dikkate alındığında toplam ihracatın %91,8'i beş ülkeye gerçekleştirilmiştir. Bu ülkelerin genel olarak yıllar itibarıyla ihracat miktarlarında da artışlar görülmektedir. 2021 yılı taze kayısı ihracatında Rusya Federasyonu 37,4 bin ton ihracat ile birinci sırada yer alırken, Irak 17,1 bin ton ile ikinci sırada ve 3,9 bin ton ihracat ile Almanya üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 12) (Grafik 14).

Grafik 14. Türkiye'nin ülkelere göre taze kayısı ihracatı (2021)

Kaynak: Tablo 12

Taze kayısı ihracatının yanı sıra üretilen kayısının büyük çoğunluğu kurutulmuş şekilde ihraç edilmektedir. Kuru kayısı, kuru meyve sektörümüzün önemli geleneksel ihraç ürünlerindendir. Dünyada her yıl değişmekle birlikte yaklaşık 125 ile 160 bin ton kuru kayısı ihracatı yapılmaktadır. Yine yıllara göre değişmekle birlikte dünya kuru kayısı ihracatının %55-75'i Türkiye tarafından gerçekleştirilmektedir (FAO, 2022).

Türkiye'de kayısı, "Gün Kuruğu" ve "Kükürtleme" yöntemi olmak üzere iki metotla kurutulmaktadır.

Kükürtleme işlemi sırasında kayısıda bulunan kükürt miktarı istenilen seviyenin üstünde olabilmektedir. Kuru kayısı ithal eden ülkelerin ithalatına izin verdikleri kükürt miktarı AB ülkelerinde 2000 ppm, ABD ve Avustralya'da 3000 ppm, Kanada'da 2500 ppm'dir. Resmi Gazetede 16.11.1997 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren Türk Gıda Kodeksi'ne göre kuru kayısıda maksimum kalıntı kükürt miktarı 2000 ppm olarak belirlenmiştir. Kükürt miktarının yüksek olması ihracatta sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır.

Kayısı üretiminde iklim şartlarından özellikle ilkbahar geç donlarından kaynaklanan olumsuzluklara rağmen üretimde yaşanan artışa paralel olarak, ihracatta da artış yaşanmaktadır. Yıllar itibarıyla arz miktarına bağlı olarak ihracat miktarı ve oranları değişmektedir. Dünya kuru kayısı ihracatında ilk sırada yer alan Türkiye, 2021 yılında 347 milyon \$ karşılığında, yaklaşık 90,3 bin ton kuru kayısı ihracatı gerçekleştirmiştir.

Tablo 13. Ülkelere göre kuru kayısı ihracat miktarı (ton)

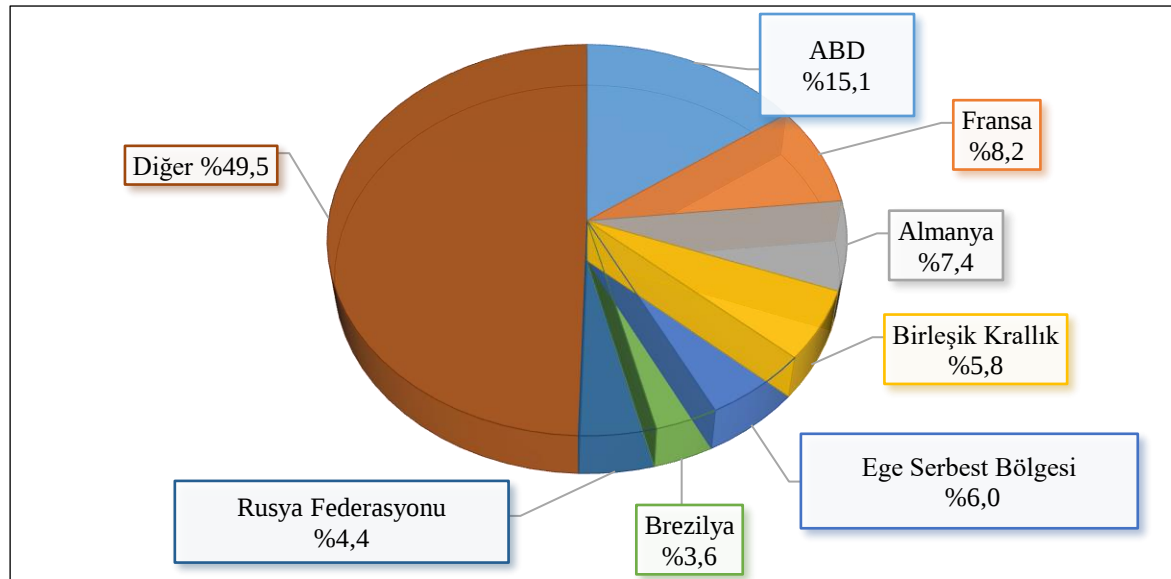
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ABD	14.295	14.861	10.824	9.934	10.583	13.892	11.198	11.066	12.345	13.652
Fransa	7.311	7.633	7.117	5.042	6.775	7.568	7.584	7.533	6.992	7.425
Almanya	7.146	8.534	7.216	4.040	5.489	5.948	6.251	6.225	6.790	6.661
Birleşik Krallık	6.615	7.176	6.390	4.972	5.722	5.631	5.563	5.119	5.715	5.221
Ege Serbest Bölgesi	2.793	3.047	2.345	1.932	2.344	3.157	3.038	3.262	5.146	5.463
Brezilya	3.619	4.029	3.097	2.212	3.606	4.165	4.573	4.174	4.726	3.208
Rusya Federasyonu	13.532	15.036	6.326	5.491	4.238	6.126	5.469	7.284	4.476	3.969
Avustralya	5.291	5.327	4.625	3.541	3.771	4.876	4.917	4.509	4.229	3.785
Ukrayna	4.488	4.274	1.400	925	2.012	3.085	3.630	4.512	3.393	2.831
Hollanda	2.623	3.054	2.325	2.124	2.467	2.722	2.957	2.788	3.043	3.346
Diğer	33.838	39.457	26.185	25.053	31.748	37.828	38.622	43.684	33.443	34.764
Toplam	101.550	112.429	77.850	65.267	78.755	94.999	93.801	100.156	90.299	90.325

Kaynak: TÜİK, 2022b

Özel Ticaret Sisteminden 081310 GTİP kodu kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye 2021 yılı itibarıyla toplam kuru kayısı ihracatının %15,1'i Amerika Birleşik Devletlerine, %8,2'si Fransa'ya, %7,4'ü Almanya'ya, %5,8'i Birleşik Krallık'a yapılmıştır (Grafik 15).

Grafik 15. Türkiye'nin ülkelere göre kuru kayısı ihracatı (2021)

Kaynak: Tablo 13

Türkiye taze kayısı ve kuru kayısıda önemli ihracatçı ülke olması nedeniyle ithalat miktarı yok denecek kadar düşük düzeydedir.

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Dünya nüfusu dikkate alındığında kişi başına düşen taze kayısı miktarı yaklaşık 0,5 kg gibi çok düşük düzeydedir. Dünya kuru kayısı üretiminde birinci sırada yer alan Türkiye, gerek gen kaynakları ve gerekse üretim alanları bakımından büyük bir potansiyele sahip olup hem ağaç sayısı hem de üretim miktarı sürekli artış göstermektedir. Üretilen kayısının önemli bir bölümü kuru kayısı olarak değerlendirilmektedir. Kurutmalık dışında kalan kayısının bir bölümü taze kayısı olarak ihraç edilirken kalan kısmı genellikle sofralık ve meyve suyu sanayinde iç piyasada tüketilmektedir.

Üretimde sürdürülebilirliği sağlayabilmek için kayısı üretiminde ilkbahar geç donlarından kaynaklanan üretim ve fiyat istikrarsızlığına karşı yeni tesis edilecek kayısı bahçelerinin don riski az olan alanlarda kurulması gerekmektedir. Riskli alanlarda alternatif ürünlerin teşvik edilmesi ve don riski bulunan alanlarda kurulmuş kayısı bahçelerinde rüzgâr fanları, damla sulama ve yağmurlama sulama yöntemleriyle de don riski azaltılmalıdır.

Bir başka açıdan ilkbahar geç donlarının etkisini azaltmak için ıslah çalışmaları ile erken-geç olgunlaşma ve geç çiçek açan çeşitlerin geliştirilmesine öncelik verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Yine kayısı üretiminde hastalık ve zararlılara karşı etkin entegre ürün yönetimi prensiplerinde çalışmaların yürütülmesine olanak sağlanmalıdır.

Türkiye kayısı üretiminde Malatya önemli bir üretim merkezidir. “Malatya kayısı”nın AB tarafından coğrafi işaret olarak tescil almış olması işlenmiş ve özel nitelikli (niş) kayısının pazarlanmasında ürünü farklılaştırıcı bir araç olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca kurulan kuru kayısı lisanlı deposu üreticiye ürününü uygun koşullarda depolama imkânı sağlayarak istediği zaman ürününü piyasaya arz etme imkânı sunacaktır. Depoya ürün alım miktarını artırmak için kuru kayısının lisanslı depoya alınma kriterlerinin yeniden gözden geçirilerek kuru kayısıda referans yetkili sınıflandırıcı mekanizmanın kurulması gerekmektedir.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya kayısı üretim alanı (ha)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	89.800	92.700	108.053	123.176	123.805	125.049	125.756	131.178	132.748
İran	28.692	40.794	81.290	54.500	42.313	54.640	52.879	56.575	58.515
Özbekistan	17.000	24.000	35.500	52.258	47.432	41.711	38.694	43.464	44.262
Cezayir	13.390	22.888	49.495	38.857	38.239	44.307	32.578	30.861	29.719
İspanya	23.487	19.249	18.333	18.822	20.353	21.002	20.570	20.240	19.780
İtalya	15.340	17.318	19.543	18.718	17.370	17.363	17.810	17.910	17.810
Çin, anakara	7.000	11.000	15.250	17.953	17.407	17.601	17.654	17.554	17.603
Afganistan	5.754	7.223	8.320	9.116	8.595	18.067	18.510	17.719	17.481
Pakistan	12.909	28.884	29.648	25.746	24.940	22.715	18.629	16.177	17.062
Japonya	17.400	17.800	16.900	15.900	15.600	15.100	14.800	14.500	14.100
Suriye	12.420	13.330	13.700	13.752	13.502	13.655	13.707	13.438	13.984
Yunanistan	5.427	5.697	5.802	7.314	7.760	7.992	7.940	8.350	12.240
Fransa	14.992	14.160	13.797	12.014	12.177	12.197	12.270	12.280	12.190
Rusya Federasyonu	18.000	19.000	11.000	11.300	11.110	9.321	11.326	11.639	11.923
Tacikistan	9.000	8.200	10.000	11.713	11.570	11.628	11.637	11.612	11.625
Fas	13.921	12.000	12.244	12.426	12.964	11.419	11.153	11.073	10.594
Ermenistan	3.300	8.031	7.928	9.242	9.531	10.507	10.644	10.363	10.551
Kırgızistan	7.200	7.300	8.000	8.000	8.267	8.256	8.174	8.232	8.221
Tunus	9.720	8.850	5.982	6.970	6.439	6.257	7.285	7.509	7.336
Ukrayna	11.600	9.900	9.200	8.200	7.600	7.800	7.600	7.600	7.300
Avustralya	3.100	4.863	5.318	7.796	6.105	4.000	7.312	4.500	6.700
Irak	4.609	4.993	4.850	2.718	2.844	2.972	2.991	6.619	6.523
Sırbistan			3.500	5.471	5.670	5.707	5.860	5.913	5.985
Macaristan	9.400	5.823	4.285	4.708	4.907	4.971	5.040	4.990	5.940
Mısır	4.960	7.500	6.241	6.050	5.757	6.097	5.701	4.509	5.085
Hindistan	3.466	4.016	4.826	5.021	5.076	5.032	5.043	5.051	5.042
Libya	3.300	3.553	4.250	4.644	4.598	4.671	4.637	4.635	4.648
Kazakistan	1.800	1.800	2.500	3.371	3.360	3.282	3.740	4.193	4.345
Lübnan	5.475	6.400	4.516	4.496	4.285	4.006	3.671	3.817	3.810
Moldova	2.119	1.871	2.001	2.971	3.180	3.408	3.345	3.519	3.599
ABD	8.248	5.641	4.917	3.893	4.450	4.570	4.290	3.880	3.586
Çin	9.100	7.573	6.425	4.229	4.204	3.922	3.764	3.653	3.454
Azerbaycan	1.260	1.626	2.484	2.875	2.979	3.013	3.129	3.286	3.366
Türkmenistan	1.500	2.700	2.600	2.600	2.600	2.600	2.602	2.617	2.631
Diğer	40.845	33.925	25.741	25.016	22.959	23.514	22.661	23.740	22.717
Dünya	435.534	480.608	564.439	561.836	539.948	558.352	543.402	553.196	562.475

Kaynak: FAO, 2022

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya kayısı üretimi (bin ton)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Türkiye	530	860	450	696	730	985	750	847	833
Özbekistan	68	170	325	606	569	533	494	537	529
İran	250	276	388	252	240	331	314	330	334
Cezayir	56	145	198	293	257	257	242	209	187
İtalya	201	233	253	218	237	266	229	273	173
Afganistan	43	50	67	88	18	132	109	129	132
İspanya	142	137	79	154	140	163	176	146	129
Yunanistan	84	74	63	95	95	114	109	118	126
Pakistan	126	197	190	173	166	142	108	94	97
Fas	120	104	135	104	71	113	102	110	93
Fransa	131	177	143	159	603	655	113	135	86
Mısır	63	73	93	95	90	96	94	77	84
Rusya Federasyonu	67	72	51	60	61	53	66	70	73
Japonya	121	123	92	98	93	87	112	88	71
Ukrayna	102	94	77	65	81	87	112	84	69
Ermenistan	37	113	30	116	62	87	104	68	53
Çin, Anakara	25	45	45	54	53	53	53	53	53
Tunus	28	26	24	33	31	31	36	38	38
Suriye	79	66	62	40	50	47	39	39	35
Türkmenistan	17	28	34	34	34	34	34	35	35
Irak	27	25	19	13	14	15	16	35	35
Lübnan	20	32	21	33	40	37	33	33	34
Tacikistan	10	12	21	32	31	32	32	32	32
Sırbistan	0	0	23	28	26	41	25	41	30
ABD	88	74	60	38	58	41	36	47	30
Azerbaycan	13	16	19	24	25	27	29	29	29
Ürdün	5	7	7	11	12	19	21	26	29
Arjantin	24	26	26	27	27	27	27	27	27
Kırgızistan	20	13	21	24	26	26	26	27	27
Romanya	28	52	24	31	31	34	34	29	27
Libya	17	18	22	26	26	26	26	26	26
Kazakistan	7	9	12	18	19	17	20	22	23
Güney Afrika	56	60	44	48	26	31	27	25	22
Çin	63	46	50	32	17	16	17	8	19
Diğer	195	175	137	135	146	139	125	157	100
Dünya	2.863	3.626	3.303	3.952	4.201	4.791	3.891	4.043	3.720

Kaynak: FAO, 2022

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya kayısı verimi (kg/ha)

	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Mısır	12.624	9.733	14.854	15.675	15.597	15.804	16.524	16.999	16.546
Arnavutluk	2.018	5.000	12.668	15.242	15.933	15.460	15.249	14.296	14.864
Ürdün	5.837	8.524	7.568	11.685	12.467	12.290	13.789	16.799	14.483
Romanya	6.469	12.626	9.092	11.827	13.992	16.043	17.477	14.422	13.187
Türkmenistan	11.333	10.370	12.885	12.904	12.904	12.904	12.933	13.260	13.176
Özbekistan	4.000	7.083	9.155	11.596	11.996	12.768	12.763	12.345	11.954
Arjantin	11.034	11.064	11.027	11.414	11.502	11.484	11.443	11.482	11.510
İsviçre	13.343	8.573	11.887	11.797	12.834	6.413	12.710	12.169	10.904
Yunanistan	15.411	12.921	10.808	12.961	12.195	14.237	13.678	14.173	10.265
İtalya	13.127	13.447	12.940	11.624	13.645	15.341	12.859	15.242	9.735
Kuzey Makedonya	13.893	8.469	8.838	9.462	9.588	9.713	9.430	9.499	9.592
Ukrayna	8.802	9.515	8.391	7.915	10.696	11.113	14.693	11.008	9.518
Şili	11.609	9.565	10.214	9.011	8.329	9.513	9.421	9.417	9.406
Lübnan	3.653	4.969	4.644	7.393	9.288	9.249	9.084	8.589	8.953
İsrail	9.909	8.201	10.801	9.306	11.404	14.210	8.711	12.078	8.850
Fas	8.591	8.633	11.020	8.366	5.489	9.855	9.111	9.916	8.779
Azerbaycan	10.329	9.945	7.749	8.338	8.522	8.935	9.129	8.902	8.609
Güney Afrika	10.495	13.209	9.106	8.848	8.697	8.686	8.704	8.635	8.567
ABD	10.658	13.131	12.247	9.707	13.058	9.061	8.364	11.995	8.449
Madagaskar	9.160	8.880	8.500	8.250	8.183	8.442	8.289	8.318	8.384
Kanada	5.129	9.860	6.878	9.669	9.236	9.351	9.604	8.188	8.000
Afganistan	7.445	6.870	8.000	9.619	2.082	7.296	5.893	7.301	7.539
Yeni Zelanda	9.750	7.663	7.524	7.480	7.352	7.375	7.349	7.299	7.247
Butan						9.000	8.000	7.500	7.200
Fransa	8.724	12.510	10.380	13.266	49.542	53.697	9.201	10.977	7.041
İspanya	6.067	7.126	4.294	8.164	6.859	7.755	8.570	7.205	6.507
Cezayir	4.209	6.339	4.010	7.553	6.715	5.798	7.436	6.779	6.302
Türkiye	5.902	9.277	4.165	5.651	5.896	7.877	5.964	6.454	6.278
Portekiz	8.740	7.822	8.274	6.856	5.419	8.155	6.268	6.685	6.231
Nepal	6.123	6.750	5.993	9.303	9.285	6.058	6.364	6.305	6.166
Rusya Federasyonu	3.722	3.790	4.636	5.310	5.464	5.718	5.854	5.980	6.106
Slovenya	17.488	12.032	14.177	21.525	14.132	10.133	1.625	11.500	5.875
İran	8.703	6.755	4.774	4.624	5.665	6.050	5.938	5.827	5.715
Dünya	6.574	7.545	5.853	7.035	7.781	8.580	7.160	7.308	6.614

Kaynak: FAO, 2022

Ek Tablo 4. Ülkeler göre dünya taze kayısı ihracat miktarı (ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İspanya	40.973	29.147	80.111	79.347	89.275	109.234	92.834	96.026	97.067
Türkiye	9.844	25.817	55.337	37.177	63.538	70.734	67.637	64.733	69.959
İtalya	14.432	22.574	24.551	24.755	44.609	26.603	48.292	17.451	31.026
Yunanistan	15.036	19.781	10.013	16.190	24.681	23.925	23.030	21.544	15.077
Fransa	57.857	47.812	53.103	42.214	56.412	28.276	21.798	11.417	13.895
Afganistan		1.934	4.559	6.816	7.004	34.623	27.447	15.483	10.575
Özbekistan					22.801	42.665	58.011	74.534	9.607
İran	673	1.135	2.446	4.308	11.805	7.698	9.419	17.020	7.901
ABD	7.245	5.851	5.689	7.213	7.874	4.658	5.161	4.071	6.358
Ürdün	518	1.376	6.344	5.875	8.366	5.816	11.117	5.122	5.325
Ermenistan	690	1.971	16.510	3.153	3.905	7.215	3.667	4.819	5.035
Moldova	532	1.576	2.456	5.781	3.184	1.848	5.864	2.001	4.819
Kırgızistan	3.086	14.408	7.607	1.146	2.233	2.633	6.085	10.228	4.781
Avusturya	336	524	1.488	1.439	1.850	1.769	2.472	1.999	3.625
Tunus	507	1.522	5.077	3.279	2.253	2.762	2.830	1.933	3.413
Hollanda	4.623	3.658	4.281	3.593	4.097	3.746	3.610	3.046	3.017
Güney Afrika	4.840	5.303	3.683	4.527	4.134	3.639	1.965	2.465	2.748
Sırbistan		3.163	1.519	1.996	8.989	1.661	8.552	2.446	2.729
Almanya	2.782	2.779	3.971	3.627	2.985	4.072	3.238	2.857	2.485
Tacikistan			223	2.946	2.424	2.674	4.038	3.751	2.156
Azerbaycan	282	15	64	238	1.587	905	479	780	2.064
Lübnan	1.390	1.184	1.803	1.622	1.488	1.220	1.274	3.556	1.860
Kazakistan	1.918	100	472	4.198	3.787	462	9.088	259	1.631
Belçika	3.495	1.762	3.173	3.123	3.352	736	1.262	1.051	1.418
Suriye	7.046	19.472	1.162	1.334	623	556		1.993	983
Polonya	485	884	1.117	1.293	1.189	548	997	836	807
Bulgaristan	11	243	629	613	2.001	908	701	453	725
Şili	3.734	2.285	648	1.348	679	1.161	1.034	923	656
Macaristan	2.107	3.930	2.169	3.484	3.462	1.166	2.782	575	611
Litvanya	26	1.191	2.768	544	1.697	1.017	1.613	755	561
Diğer	23.811	29.912	19.291	58.457	12.993	23.411	53.113	5.722	3.743
Dünya	208.279	251.309	322.264	331.636	405.277	418.341	479.410	379.849	316.657

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 5. Ülkeler göre dünya taze kayısı ihracat değeri (bin \$)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
İspanya	48.379	49.785	127.654	126.500	123.085	168.935	132.517	169.734	194.062
İtalya	17.282	36.569	41.936	40.974	56.326	43.160	64.588	36.410	66.630
Türkiye	10.111	26.648	39.236	24.307	44.192	41.019	38.096	55.640	61.839
Fransa	89.259	105.820	97.123	85.078	83.533	50.824	37.151	29.386	37.825
Yunanistan	14.554	26.372	11.683	15.636	16.522	21.425	18.770	23.797	19.025
ABD	10.035	11.790	11.787	13.874	17.186	9.942	10.561	8.414	13.101
Avusturya	488	1.507	3.026	3.089	3.324	3.643	3.824	4.929	9.024
Özbekistan					20.308	48.353	67.300	49.086	8.246
İran	420	1.659	2.122	2.632	7.346	6.373	9.865	17.894	8.167
Hollanda	7.845	11.296	7.713	6.424	5.858	6.809	5.583	6.469	7.072
Ürdün	717	3.486	17.021	16.167	14.610	10.580	14.042	7.153	6.568
Almanya	3.996	6.099	7.505	7.069	4.392	7.279	5.269	6.131	6.005
Güney Afrika	5.660	8.359	5.998	6.074	6.766	5.907	4.724	4.653	5.883
Ermenistan	186	1.255	5.322	1.921	1.571	5.041	5.232	3.864	5.667
Belçika	6.368	4.788	7.378	7.832	7.120	1.830	2.737	3.345	3.738
Afganistan		1.160	3.193	5.356	7.069	16.064	11.477	12.390	3.538
Sırbistan		1.726	1.300	1.544	6.177	1.612	5.292	2.703	3.418
Tunus	765	1.559	4.038	2.723	1.688	2.666	2.290	1.743	3.248
Moldova	120	1.184	1.232	1.998	1.228	936	2.300	968	2.929
Azerbaycan	109	3	41	169	1.285	977	517	819	2.520
Lübnan	356	353	799	735	719	580	725	1.580	2.157
Kırgızistan	435	4.260	1.430	1.027	1.785	2.016	2.907	1.552	1.654
Avustralya	764	897	2.055	1.016	1.684	1.701	2.087	2.942	1.578
Suriye	1.863	15.937	1.210	1.378	735	615	643	1.806	1.567
Polonya	413	868	1.009	1.756	1.086	615	1.062	1.101	1.455
Şili	4.561	5.094	1.117	2.009	1.277	1.826	1.858	1.794	1.312
Litvanya	28	2.896	2.155	346	1.262	1.258	2.036	1.181	1.205
Bulgaristan	5	340	776	826	1.339	1.086	974	941	1.065
Diğer	25.622	51.025	26.611	46.942	19.798	20.871	28.975	11.259	7.962
Dünya	250.341	382.735	432.470	425.402	459.271	483.943	483.402	469.684	488.460

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 6. Ülkeler göre dünya taze kayısı ithalat miktarı (ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rusya Federasyonu	32.923	54.751	43.741	32.736	51.667	52.999	50.365	64.874	49.506
Almanya	54.976	49.141	59.616	57.125	70.266	59.930	62.585	46.769	47.023
Irak			18.956	23.217	32.930	37.672	44.033	32.700	23.218
Fransa	10.383	11.052	20.480	20.515	20.798	22.660	17.137	21.308	18.916
İtalya	20.723	16.059	32.133	22.772	21.901	20.141	15.232	16.776	14.315
Avusturya	11.573	10.517	10.523	11.545	17.348	12.410	14.135	10.415	11.979
İsviçre	9.129	7.030	9.421	8.693	11.934	7.757	8.081	7.980	10.371
Pakistan	4.344	1.982	6.519	1.206	13.804	25.369	17.845	14.992	10.092
Ukrayna	5	2.728	842	992	3.120	2.106	7.417	8.176	8.028
Polonya	4.482	3.793	5.461	5.069	12.454	9.858	12.860	6.972	7.902
Suudi Arabistan	3.186	5.233	8.381	9.388	10.223	8.380	9.256	10.808	6.910
Birleşik Krallık	8.198	5.051	8.923	9.021	12.070	10.209	10.172	8.033	6.906
Romanya	2.148	1.369	3.123	4.592	9.293	7.671	10.055	8.902	6.717
Kazakistan	30	4.663	7.965	32.370	15.458	30.102	36.663	35.614	6.642
Çek Cumhuriyeti	5.451	4.598	6.019	6.123	12.633	7.745	10.850	6.041	6.173
Belçika	7.565	5.292	7.023	7.420	8.631	6.667	7.598	4.787	5.516
Trinidad ve Tobago	1	1.118	11.867	12.046	7.283	871	1.414	4.618	5.043
Hollanda	5.591	7.904	6.016	4.991	6.402	5.700	5.330	5.061	4.824
Kanada	4.016	4.685	3.004	3.857	3.155	2.767	3.496	2.842	3.232
Libya, Devlet		377	4.517	2.999	1.711	1.979	2.636	1.820	3.044
Portekiz	1.160	2.562	2.432	3.499	3.645	4.129	3.453	3.105	2.961
Bulgaristan	1.964	845	1.626	3.210	5.413	4.721	4.734	3.916	2.907
BAE	1.426		3.055	3.073	2.871	2.684	2.312	2.325	2.762
Hırvatistan	2.205	1.678	1.661	1.793	1.636	2.286	3.347	2.075	2.752
Belarus	1.211	1.378	8.035	6.282	4.375	2.401	3.764	1.793	2.075
Slovenya	1.347	1.738	1.863	1.727	2.829	2.208	2.705	1.683	1.986
Kırgızistan	0	0	43	3.304	4.311	7.755	9.274	4.036	1.947
Mısır	9	1.107	2.312	1.301	9	1.481		1.870	1.487
Danimarka	1.675	743	896	1.153	1.193	1.351	1.913	1.462	1.469
Diğer	19.471	20.436	30.316	24.868	33.379	32.099	36.825	24.377	19.710
Dünya	215.192	227.830	326.769	326.887	402.742	394.108	415.487	366.130	296.413

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 7. Ülkeler göre dünya taze kayısı ithalat değeri (bin \$)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Almanya	75.046	100.650	109.948	110.828	110.770	110.991	102.631	102.691	113.537
Rusya Federasyonu	25.965	71.954	36.344	18.342	44.747	42.014	49.445	57.390	55.841
Fransa	14.903	19.538	36.279	36.500	31.066	35.955	23.981	35.478	38.075
İsviçre	17.446	19.152	23.732	22.571	24.445	18.996	17.981	20.751	31.405
Avusturya	15.076	20.170	19.634	20.449	22.201	21.827	18.842	21.059	27.289
İtalya	26.942	27.318	43.338	30.942	21.189	23.575	15.956	24.957	21.571
Birleşik Krallık	16.686	14.342	20.469	21.096	24.254	23.064	20.159	18.734	18.055
Polonya	4.914	5.649	7.943	7.058	13.675	13.529	16.940	11.425	15.134
Belçika	11.881	13.016	15.921	18.142	16.939	15.454	15.477	11.767	14.638
Irak			6.615	7.486	12.730	12.965	18.184	21.477	13.650
Çek Cumhuriyeti	5.097	6.997	7.701	8.726	12.816	11.030	13.652	10.242	13.207
Suudi Arabistan	1.264	3.567	7.397	8.149	7.363	5.893	6.934	7.559	10.297
Romanya	645	769	3.355	4.564	7.458	7.592	8.647	10.779	9.692
Hollanda	9.861	23.267	10.415	9.719	8.996	9.524	7.621	8.418	8.777
Kanada	7.738	10.036	8.331	9.182	8.657	8.072	8.385	7.156	8.344
Ukrayna	4	2.733	895	1.003	2.601	2.142	5.893	7.818	6.427
Hırvatistan	1.495	1.815	2.227	2.389	2.405	2.788	3.477	3.043	4.762
BAE	1.446		5.262	5.042	4.749	4.098	3.613	4.845	4.614
Portekiz	1.384	3.920	3.095	4.461	3.862	5.083	3.906	4.405	4.483
Slovakya	506	1.190	2.119	2.270	3.346	3.332	3.683	3.325	4.049
Slovenya	1.596	2.849	2.901	2.856	3.463	3.333	3.511	3.051	4.037
İsveç	1.389	1.091	3.332	2.945	3.395	3.662	3.017	3.358	3.331
Danimarka	1.959	1.652	1.619	1.957	1.762	2.318	2.410	2.783	3.288
Mısır	3	386	2.459	1.867	1.142	2.193	3.007	3.525	3.165
Pakistan	606	2.087	8.491	944	10.181	11.250	13.485	11.569	2.933
ABD	5.697	5.332	1.586	3.309	2.515	3.662	3.168	1.943	2.562
Belarus	717	1.260	8.263	7.206	5.228	2.956	4.030	2.322	2.559
Kazakistan	10	2.254	12.879	18.891	13.889	30.685	24.636	14.610	2.557
Macaristan	667	3.615	1.204	1.353	2.242	1.471	1.645	2.093	2.272
Diğer	15.054	47.828	42.844	35.797	40.690	43.481	46.525	41.071	36.428
Dünya	265.997	414.437	456.598	426.044	468.776	482.935	470.841	479.644	486.979

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 8. Ülkelere göre kuru kayısı ihracat miktarı (ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Türkiye	96.007	92.687	65.267	78.858	94.999	93.801	100.304	88.074	87.740
Tacikistan			19.991	20.896	15.587	10.904	8.071	11.110	20.587
Afganistan		0	0	0	0	0	9.626	6.764	12.512
Kırgızistan	0	550	317	445	3.283	4.116	8.595	13.277	10.850
Özbekistan					10.888	7.453	8.909	11.804	4.979
İspanya	133	628	2.339	2.308	2.146	5.054	2.451	2.884	2.222
İran	751	101	710	469	473	1.051	754	1.581	2.145
Belarus	5	59	202	2.378	2.638	3.673	4.160	3.008	2.034
Almanya	2.010	2.182	1.503	1.452	1.406	1.077	1.483	1.958	2.020
ABD	1.689	1.622	1.189	1.390	1.583	1.070	1.343	1.389	1.819
Hollanda	1.300	2.083	1.240	1.173	1.279	1.547	2.254	1.478	1.809
Fransa	3.362	1.280	1.236	1.159	1.354	1.354	1.571	1.322	1.410
Myanmar		0	26.718	9.123	300	0	615	5.721	1.107
Güney Afrika	919	1.122	1.039	1.029	1.026	1.243	670	769	1.087
Rusya Federasyonu	27	194	509	151	200	166	255	684	752
İtalya	364	482	306	423	1.207	426	418	588	703
Bulgaristan	3	23	2	97	31	26	24	90	505
Yunanistan	354	81	139	215	513	330	1.109	333	382
Pakistan	230	559	482	230	193	348	487	367	354
Hong Kong, Çin	72	31	15	33	58	120	64	38	330
Litvanya	309	586	354	318	454	371	392	363	316
Kanada	44	57	153	119	256	304	326	255	257
Suriye	17	50	136	124	322	207	161	209	239
Birleşik Krallık	307	621	516	396	319	462	326	335	232
Çin	774	484	2.698	1.348	119	89	104	78	221
Polonya	103	38	169	76	94	207	321	260	210
Slovakya	170	342	92	83	164	153	156	182	168
Belçika	247	285	171	239	251	123	299	164	166
Letonya	86	261	432	125	136	139	134	207	163
Çek Cumhuriyeti	68	39	1.190	629	230	153	113	159	146
Danimarka	111	232	104	142	347	391	262	117	143
Diğer	16.473	36.755	6.741	9.612	2.073	2.270	2.867	1.671	898
Dünya	125.935	143.434	135.960	135.040	143.929	138.628	158.624	157.239	158.506

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 9. Ülkelere göre kuru kayısı ihracat değeri (bin \$)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Türkiye	179.735	350.597	302.689	289.106	266.928	253.377	256.129	260.331	338.351
Afganistan		0	0	0	0	0	15.464	15.846	21.016
Almanya	7.512	11.252	11.186	9.283	8.042	6.112	7.693	9.261	11.340
Tacikistan			4.617	4.626	3.729	2.842	3.268	4.628	9.888
Kırgızistan	0	324	331	1.206	2.482	2.578	4.483	5.830	9.755
Hollanda	4.063	5.346	6.517	5.512	5.190	5.893	8.030	6.010	9.219
Fransa	18.142	8.321	10.062	8.717	8.448	7.647	7.981	6.872	8.401
ABD	5.359	7.067	7.829	8.023	8.711	4.877	6.496	5.547	8.080
Özbekistan					10.494	7.387	11.232	16.798	6.574
Güney Afrika	4.117	5.627	5.636	5.456	6.795	9.088	5.009	5.375	6.060
İran	854	265	1.642	1.067	1.040	2.422	1.702	3.000	4.769
İtalya	2.208	3.072	2.264	2.787	3.698	2.317	2.911	3.315	4.361
İspanya	218	1.205	4.096	4.374	3.252	7.378	3.307	4.785	4.041
Belarus	8	47	173	1.350	1.684	2.701	3.317	3.175	2.232
Bulgaristan	3	81	11	216	142	84	113	279	1.592
Yunanistan	1.459	408	498	789	873	750	1.689	806	1.372
Litvanya	667	1.893	1.343	942	1.298	1.002	988	1.075	1.340
Kanada	133	243	508	752	1.265	1.474	1.331	1.048	1.265
Polonya	258	195	718	401	377	752	1.083	1.035	1.091
Birleşik Krallık	1.449	2.948	3.738	2.365	1.607	2.173	1.343	1.497	1.057
Slovakya	440	1.579	639	769	961	718	664	851	967
Rusya Federasyonu	115	84	300	368	381	207	310	728	914
Suriye	16	64	601	485	541	297	364	588	912
Pakistan	370	1.514	1.638	1.214	980	1.371	1.538	777	852
Belçika	806	1.285	978	1.257	973	542	1.046	717	850
Çek Cumhuriyeti	180	226	1.205	1.155	869	435	393	637	795
Avusturya	413	1.469	785	680	878	587	333	508	763
Danimarka	590	1.226	671	918	1.708	1.737	1.238	754	759
Çin	1.081	1.382	6.829	4.654	490	384	458	327	698
Letonya	177	828	1.104	502	548	512	472	678	654
Diğer	15.400	52.377	21.313	16.265	4.535	6.696	6.914	5.397	3.930
Dünya	245.773	460.925	399.921	375.239	348.919	334.340	357.299	368.475	463.898

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 10. Ülkelere göre kuru kayısı ithalat miktarı (ton)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kazakistan	77	3.597	25.501	23.122	16.880	8.902	4.095	4.881	16.139
ABD	12.001	13.506	11.746	13.355	14.657	13.970	12.527	13.663	15.694
Rusya Federasyonu	30.418	44.815	6.286	6.476	8.466	10.766	13.411	11.516	9.859
Fransa	8.597	8.078	5.844	7.547	8.040	8.673	8.709	8.639	9.066
Almanya	8.952	8.794	5.463	6.759	7.220	7.268	7.297	8.190	8.658
Birleşik Krallık	10.918	9.865	7.256	8.991	8.798	10.431	7.592	8.240	7.342
Trinidad ve Tobago	6	5.402	12.769	9.293	7.986	5.019	8.797	2.452	5.930
Çin	41	194	1.273	1.282	2.134	4.629	6.748	4.526	5.870
Ukrayna	4.853	3.905	1.354	3.023	3.918	4.564	5.535	5.830	4.927
Irak			1.610	4.533	8.668	8.456	11.559	9.116	4.886
Hindistan	1.998	3.116	3.841	2.404	5.457	5.748	4.143	3.769	4.472
Hollanda	2.611	2.624	2.677	3.156	3.716	4.079	3.989	3.970	4.130
Pakistan	116	13	443	669	774	386	3.860	1.347	3.768
Brezilya	1.308	3.218	2.533	3.286	4.299	4.506	4.421	4.611	3.670
Avustralya	5.038	4.630	3.991	3.532	4.215	4.638	3.899	4.683	3.123
Belarus	614	1.338	865	3.280	3.550	4.788	5.520	4.726	2.975
Polonya	2.255	2.183	2.102	2.782	3.109	3.141	2.719	2.834	2.495
Kanada	2.188	2.328	1.647	2.113	2.653	2.724	2.500	2.325	2.464
İtalya	1.315	1.764	1.413	2.020	1.893	1.822	2.011	1.986	2.204
Türkiye	862	479	817	976	696	882	2.757	2.438	1.995
Azerbaycan	65	322	346	1.275	1.276	1.713	1.713	1.238	1.891
İspanya		1.759	2.022	2.362	2.491	2.095	2.151	1.468	1.780
Cezayir	703	141	1.397	1.496	2.120	1.674	2.966	2.347	1.553
Tacikistan			406	55	78	78	58	2	1.415
Bangladeş	58	59	150	838	35	34	659	721	1.359
Kırgızistan	0	0	1.790	1.429	194	233	521	132	1.340
İsviçre	1.436	1.358	1.051	1.286	1.144	1.291	1.220	1.156	1.215
Yeni Zelanda	2.107	1.737	1.163	1.491	1.263	1.194	1.202	1.077	1.121
İsveç	1.066	1.262	995	1.058	970	1.036	1.073	1.022	1.095
BAE	869		1.155	1.090	1.511	1.213	1.667	1.183	1.079
Diğer	21.089	24.787	18.415	20.289	21.132	27.508	19.565	18.715	17.631
Dünya	121.561	151.274	128.321	141.268	149.343	153.461	154.884	138.803	151.146

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 11. Ülkelere göre kuru kayısı ithalat değeri (bin \$)

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
ABD	36.378	54.676	51.259	57.364	50.069	44.955	38.885	44.952	65.229
Almanya	23.325	37.009	32.423	31.445	27.691	25.601	25.288	32.085	39.471
Fransa	23.763	34.274	33.822	32.494	27.830	28.369	27.513	29.503	38.253
Birleşik Krallık	32.496	38.709	40.379	39.922	32.575	29.710	23.189	25.810	28.297
Rusya Federasyonu	16.552	83.656	12.766	12.280	16.381	19.212	20.300	18.005	20.800
Hollanda	6.739	11.231	14.231	13.149	12.279	12.770	11.693	13.335	17.131
Brezilya	2.895	12.777	14.058	12.276	11.960	14.169	12.890	14.414	14.530
Hindistan	3.527	8.115	14.017	8.203	24.829	28.240	17.302	11.177	12.807
Avustralya	11.587	17.031	21.300	14.488	13.656	13.988	11.040	14.332	12.324
İtalya	3.445	8.022	8.278	9.514	7.555	6.782	7.362	7.914	11.214
Kanada	5.422	9.516	10.021	10.787	10.457	9.384	8.189	7.830	10.322
Polonya	4.061	8.577	9.999	10.342	9.176	9.497	7.559	8.941	10.042
Türkiye	2.514	1.745	4.828	4.931	2.593	3.267	7.849	6.406	8.558
İspanya	3.574	8.083	11.521	10.536	8.744	7.728	7.528	5.683	8.332
Belarus	864	2.743	2.287	6.273	5.238	11.967	15.175	12.195	8.331
İsrail	3.327	6.146	6.038	5.709	4.840	5.137	5.059	4.977	7.185
İsviçre	5.565	6.744	7.539	6.934	5.631	6.199	5.630	6.090	7.106
Kazakistan	147	2.783	13.629	11.284	10.513	5.177	2.377	2.669	6.772
Çin	53	370	1.436	1.686	2.963	5.427	7.553	4.799	6.498
Ukrayna	2.470	9.841	3.394	5.336	5.400	4.737	5.005	5.219	5.294
Azerbaycan	18	180	262	2.881	2.388	3.154	3.276	2.504	5.136
Irak			2.923	4.072	5.717	6.374	9.485	6.898	5.120
Cezayir	681	334	6.071	5.510	5.946	5.338	7.489	6.040	4.975
Belçika	3.705	4.827	5.169	5.571	4.605	3.968	3.983	4.022	4.804
BAE	1.035		3.467	2.688	3.170	3.495	3.520	2.554	4.776
İsveç	3.356	6.121	6.759	5.565	4.396	3.857	3.765	3.845	4.484
Yeni Zelanda	6.105	7.328	6.393	5.983	4.255	3.805	3.660	3.376	4.307
Yunanistan	2.301	2.609	2.443	2.510	2.578	2.602	2.994	2.495	4.290
Japonya	3.721	4.369	3.506	4.545	4.837	4.967	4.068	3.876	4.282
Mısır	1.632	1.878	4.926	5.691	3.584	4.809	5.163	2.408	4.180
Diğer	34.891	59.473	58.645	56.725	54.734	56.713	51.533	49.606	61.564
Dünya	246.149	449.167	413.789	406.694	386.590	391.398	366.322	363.960	446.414

Kaynak: ITC, 2022

Ek Tablo 12. Türkiye'nin illere göre kayısı ağaç sayısı, alanı, verim ve üretim miktarı (2021)

	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Verim (Kg/ Ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
Malatya	7.805.563	968.565	856.422	50	389.396
Mersin	2.153.506	1.065.176	86.426	75	162.060
Iğdır	280.840	120.480	38.540	153	42.989
Elazığ	1.087.014	200.311	102.112	29	31.179
Isparta	395.630	166.610	25.930	56	22.064
Hatay	739.486	244.441	24.517	29	21.080
Antalya	578.459	184.104	18.320	33	19.219
Kahramanmaraş	1.619.946	13.325	88.822	11	18.626
Kayseri	320.158	16.305	6.399	52	16.581
Kars	136.819	31.296	13.811	60	8.255
Erzincan	124.955	39.415	4.442	60	7.507
Adana	121.675	38.605	4.340	51	6.172
Çanakkale	120.195	43.775	4.623	41	4.977
Konya	154.394	20.488	1.421	29	4.553
Karaman	105.145	21.355	2.710	41	4.286
Niğde	126.970	10.250	5.830	23	2.904
Ankara	121.870	71.284	3.965	22	2.642
Nevşehir	278.816	68.382	12.774	9	2.561
Van	72.503	33.792	3.209	34	2.462
İzmir	78.489	8.545	1.839	30	2.344
Afyonkarahisar	67.600	7.363	2.149	33	2.245
Sivas	232.378	163.399	13.910	9	2.205
Denizli	73.963	35.406	3.010	29	2.160
Osmaniye	31.552	1.502	998	59	1.847
Aydın	61.323	35.275	1.773	29	1.809
Manisa	115.340	82.873	7.370	15	1.680
Muğla	41.868	6.005	436	34	1.419
Erzurum	40.398	10.400	562	29	1.166
Aksaray	62.398	11.209	388	17	1.090
Çorum	93.048	31.748	114	12	1.076
Diğer	566.502	223.451	11.632		11.446
Türkiye	17.808.803	3.975.135	1.348.794	45	800.000

Kaynak: TÜİK, 2022a

Ek Tablo 13. Türkiye'nin illere göre zerdali ağaç sayısı, alanı, verim ve üretim miktarı (2021)

	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı (Adet)	Toplu Meyveliklerin Alanı (Dekar)	Verim (Kg/Ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
Erzincan	76.965	49.142	2.431	48	3.658
Malatya	42.499	1.241	0	69	2.944
Kayseri	197.005	1.190	30	12	2.448
Nevşehir	145.810	26.828	4.320	12	1.678
Ankara	38.595	6.772	0	27	1.025
Elazığ	21.591	3.814	668	36	781
Bitlis	15.670	7.410	800	29	461
Aksaray	24.500	835	185	18	451
Niğde	18.370	0	800	23	431
Burdur	16.981	2.251	18	24	407
Eskişehir	20.916	1.627	0	15	316
Afyonkarahisar	7.670	465	0	41	311
Gümüşhane	9.295	1.839	77	22	208
Karaman	4.200	0	0	45	189
Hatay	4.000	450	0	45	180
Aydın	6.580	275	0	27	176
Çanakkale	4.787	158	2	36	172
Hakkari	9.847	9.388	93	17	168
Isparta	5.100	310	0	31	159
Kırıkkale	5.020	980	1	26	132
Yozgat	11.660	445	10	10	118
Manisa	5.904	0	0	18	104
Uşak	2.311	526	1	34	78
Konya	2.235	400	10	34	77
Batman	2.100	400	0	35	74
Çorum	6.819	1.086	1	10	70
Kırşehir	6.345	50	10	11	69
Bingöl	2.346	450	33	25	59
İzmir	2.805	100	0	20	56
Amasya	3.160	655	0	17	55
Diğer	25.414	8.393	222		467
Türkiye	746.500	127.480	9.712	23	17.522

Kaynak: TÜİK, 2022a

Ek Tablo 14. Türkiye'nin ülkelere göre taze kayısı ihracatı (miktar: ton, değer: bin \$)

	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Rusya Federasyonu	23.208	16.124	18.568	16.659	14.708	12.560	28.795	21.971	0	0	21.486	18.485	20.135	18.600	20.135	18.600	25.744	25.237	37.448	34.902
Irak	14.042	4.766	7.601	2.606	4.182	1.574	17.221	5.062	18.684	4.876	22.591	6.456	30.768	7.341	33.538	6.988	19.877	8.459	17.110	7.553
Almanya	4.729	9.178	5.735	13.055	1.523	6.295	2.887	6.646	3.381	6.522	3.137	5.094	3.409	5.595	3.412	5.524	4.386	8.235	3.969	8.504
Ukrayna	3.696	2.628	1.217	866	365	222	95	58	285	165	283	157	216	120	696	436	2.542	1.761	3.768	2.228
Romanya	347	315	427	454	382	447	533	663	1.211	1.426	1.050	1.161	2.287	2.390	948	977	3.911	4.199	1.939	2.736
Suriye	894	307	0	0	323	97	665	157	196	48	1.291	358	3.764	1.030	3.485	748	773	264	1.281	579
BAE	41	20	177	161	206	284	232	133	396	394	367	299	340	186	285	243	331	344	719	547
Belarus	670	494	428	363	396	315	380	217	3.180	1.874	334	264	546	387	369	231	441	427	568	615
Azerbaycan	63	78	249	235	74	63	332	236	1.339	221	290	94	1.551	297	522	192	644	281	407	159
Hollanda	202	290	200	343	48	107	96	175	104	178	175	323	378	527	92	145	365	596	274	518
Gürcistan	16	9	11	9	73	45	176	74	1.963	1.169	43	16	442	138	312	66	373	137	266	47
Birleşik Krallık	167	299	173	288	162	353	83	190	291	474	251	330	221	289	104	152	167	275	224	467
İsveç	57	72	24	46	4	7	0	1	38	65	30	54	16	36	83	89	124	197	185	295
Bulgaristan	4.905	4.003	3.828	3.546	2.551	2.526	134	133	170	153	62	53	277	274	51	55	201	166	183	246
Polonya	64	74	148	209	117	146	71	178	487	687	84	122	104	148	3	2	418	475	161	231
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	93	75	141	136	126	151	114	98	173	172	147	85	190	83	164	90	170	131	135	91
Umman	4	2	11	9	0	0	0	0	76	38	136	89	136	59	151	142	148	119	134	94
Avusturya	7	14	40	89	57	220	42	129	160	327	84	129	137	214	281	406	172	325	120	248
Singapur	109	319	151	555	48	303	100	327	112	346	150	426	183	523	233	577	182	585	110	408
Letonya	45	58	75	113	16	26	10	10	55	74	0	0	21	19	0	0	339	389	105	125
Katar	6	3	23	16	0	0	3	15	13	19	160	125	145	78	115	90	120	111	103	95
Hırvatistan	16	21	49	94	40	57	0	0	17	21	0	0	23	22	9	5	133	167	91	124
Kuveyt	77	40	36	28	11	8	133	110	13	31	70	86	14	16	186	152	184	142	84	81
Malezya	81	0	86	0	33	0	52	0	0	0	70	0	73	0	68	0	56	218	58	215
Hong Kong	33	107	53	200	26	125	97	308	94	305	156	408	112	299	170	351	78	270	48	151
Çekya	145	206	108	172	0	0	19	23	31	40	39	49	63	86	2	3	104	131	26	39
Moldova	582	411	358	313	160	110	466	358	22	7	14	14	9	13	5	6	60	53	18	22
Diğer	1.903	1.700	1.626	1.826	1.061	1.379	2.601	1.964	4.675	4.678	11.038	9.515	5.174	2.249	2.218	1.826	2.690	1.946	427	517
Toplam	56.202	41.613	41.543	42.391	26.692	27.420	55.337	39.236	37.166	24.310	63.538	44.192	70.734	41.019	67.637	38.096	64.733	55.640	69.960	61.839

Kaynak: TÜİK, 2022b

Ek Tablo 15. Türkiye'nin ülkelere göre kuru kayısı ihracatı (miktar: ton, değer: bin \$)

	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
ABD	14.295	44.512	14.861	42.259	10.824	50.084	9.934	50.964	10.583	44.087	13.892	43.021	11.198	33.300	11.066	31.150	12.345	38.210	13.652	55.299
Fransa	7.311	26.997	7.633	26.107	7.117	36.250	5.042	28.968	6.775	29.035	7.568	24.690	7.584	24.296	7.533	23.326	6.992	23.806	7.425	32.272
Almanya	7.146	24.787	8.534	29.805	7.216	39.072	4.040	21.959	5.489	23.964	5.948	20.796	6.251	19.731	6.225	20.385	6.790	26.129	6.661	30.677
Birleşik Krallık	6.615	19.563	7.176	18.379	6.390	24.671	4.972	25.154	5.722	22.110	5.631	16.795	5.563	14.813	5.119	12.446	5.715	15.473	5.221	18.456
ESB	2.793	8.485	3.047	8.215	2.345	10.142	1.932	9.549	2.344	8.759	3.157	8.118	3.038	8.003	3.262	8.100	5.146	14.415	5.463	21.112
Brezilya	3.619	12.785	4.029	13.997	3.097	21.638	2.212	10.893	3.606	12.891	4.165	11.331	4.573	14.169	4.174	12.044	4.726	14.821	3.208	13.570
Rusya Fed.	13.532	32.908	15.036	32.573	6.326	17.048	5.491	12.029	4.238	10.000	6.126	11.877	5.469	11.378	7.284	12.941	4.476	8.970	3.969	11.086
Avustralya	5.291	16.192	5.327	14.425	4.625	18.607	3.541	18.991	3.771	13.841	4.876	14.083	4.917	13.068	4.509	11.645	4.229	12.519	3.785	15.113
Ukrayna	4.488	6.637	4.274	8.438	1.400	2.647	925	1.794	2.012	3.531	3.085	3.819	3.630	3.450	4.512	3.795	3.393	3.074	2.831	3.502
Hollanda	2.623	8.111	3.054	9.318	2.325	12.908	2.124	10.379	2.467	9.962	2.722	8.278	2.957	8.669	2.788	8.091	3.043	10.102	3.346	14.259
Belarus	194	354	770	1.162	281	533	450	782	2.123	2.526	2.886	1.954	3.872	2.660	3.268	4.341	2.430	4.223	1.526	2.861
Cezayir	1.284	4.038	1.704	4.942	1.126	3.767	1.509	7.729	1.556	5.926	2.150	6.025	1.654	5.256	2.966	7.489	2.347	6.040	1.532	4.903
Polonya	1.891	5.542	2.874	7.857	1.731	8.164	1.733	7.603	2.636	9.109	2.598	6.977	2.656	7.027	2.330	5.853	2.307	6.886	2.069	8.393
Kanada	1.974	6.307	2.145	6.171	1.571	7.823	1.168	5.903	1.352	5.016	2.085	5.933	2.432	7.120	2.103	5.972	2.097	6.432	1.920	7.458
Çin	285	1.014	365	1.100	73	343	154	728	280	1.021	917	2.605	872	2.113	3.100	5.597	1.834	4.784	3.513	9.743
Mısır	2.676	7.401	3.162	7.086	2.428	6.401	2.501	8.270	1.861	5.678	1.124	2.407	2.364	4.837	2.406	5.035	1.782	4.892	2.470	9.902
Irak	4.039	4.240	1.792	4.114	914	1.461	693	1.311	1.084	2.496	1.664	3.062	1.391	2.442	2.512	3.589	1.493	2.564	529	1.499
İtalya	1.434	5.244	1.791	6.330	1.288	7.370	1.071	5.672	1.710	7.629	1.513	5.456	1.565	5.416	1.441	4.834	1.442	5.507	1.767	8.611
İsrail	1.457	5.305	1.735	6.007	834	3.984	1.090	5.578	1.403	5.481	1.634	6.627	1.480	5.286	1.363	4.463	1.255	4.334	1.543	7.221
İspanya	2.241	8.080	2.635	9.480	1.787	10.458	1.952	10.421	2.399	9.992	2.523	8.439	2.018	7.163	2.089	6.986	1.244	4.754	1.605	7.307
Hindistan	472	1.462	545	1.632	406	1.509	529	2.658	537	2.015	996	2.982	1.130	3.512	1.304	4.070	889	3.068	834	3.596
Azerbaycan	1.443	2.868	1.602	3.519	1.304	2.730	799	2.369	963	2.032	1.215	1.960	1.621	2.802	1.659	2.926	882	1.924	1.180	3.440
Yeni Zelanda	1.190	3.230	1.109	2.703	1.028	4.615	660	2.961	936	3.528	947	2.698	850	2.313	878	2.246	876	2.544	757	2.754
BAE	636	2.443	709	2.580	647	3.542	823	4.714	819	3.396	1.109	3.528	878	3.266	936	3.003	785	2.601	955	4.156
Fas	68	237	49	137	13	82	32	133	72	279	138	394	617	1.947	904	2.392	747	2.221	495	1.823
İsviçre	742	2.780	810	2.860	991	6.030	617	3.988	804	3.383	783	2.615	716	2.264	815	2.585	691	2.637	403	1.740
Litvanya	1.594	2.749	2.191	4.373	813	2.149	667	2.069	791	2.308	1.155	2.582	866	1.756	1.091	2.352	649	1.679	639	2.320
Yunanistan	478	1.944	581	2.317	415	2.415	423	2.226	640	2.489	779	2.429	700	2.380	886	2.758	615	2.102	844	3.643
Diğer	9.739	30.289	12.889	36.248	8.535	37.854	8.183	36.894	9.782	36.309	11.613	35.447	10.939	32.940	11.633	32.537	9.079	28.323	10.182	40.485
Toplam	101.550	296.504	112.429	314.134	77.850	344.297	65.267	302.689	78.755	288.793	94.999	266.928	93.801	253.377	100.156	252.951	90.299	265.034	90.325	347.202

Kaynak: TÜİK, 2022b

KAYNAKLAR

Anonim, 2018a .<http://kopteyap.kop.gov.tr/upload/dokuma/259.pdf>.)

Anonim, 2018b. <http://tae.gov.ct.tr/Portals/1115/kitablar/kay%C4%B1s%C4%B1.pdf>./ (Erişim Tarihi:03.01.2018).

Anonim, 2018c. <http://www.onemforum.org/meyve-ve-sebze/299800-kayisi-uretimi-nasil-yapilir.html>

Çatı K., Yıldız,S..2007. Türkiye’de Kuru Kayısı Üretim ve Pazarlama Problemleri ve Çözüm Önerileri İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 21 Sayı: 1 Ocak 2007.

DİE, 2003. Tarımsal Ürünlerde Teknik Dönüşüm Katsayıları ve Ürün Denge Tabloları 1989, 1995. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No: 2733, Ocak 2003, Ankara.

FAO, 2022. <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>.

Gezer, İ., Pektekin, T., Aygül., H., Polat, İ., 2009. Bilgi Yolu Eğitim Kültür ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, Araştırma Raporları 1, Malatya Kayısı Raporu

ITC, 2022. International Trade Center, TradeMap Veri tabanı, <https://www.intracen.org/> (Erişim Tarihi: 13.09.2022)

TOB, 2014. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Ulusal Kayısı Çalıştayı, 18-19 Kasım 2014. Malatya.

TOB, 2022. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. Malatya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. 2022 Yılı Kayısı Rekolte Çalışmaları Tahmini Kayısı Rekoltesi. <https://malatya.tarimorman.gov.tr/Haber/757/2022-Yili-Kayisi-Rekolte-Calismalari> (Erişim Tarihi: 30.09.2022).

Özzambak, M.E., Tüzel, Y., Hepaksoy S., Altındışli A., Duman, İ., Şen, F., 2020. Türkiye Bahçe Bitkileri Tarımının Analizi, Türk Tarımının Dünü, Mevcut Durumu ve Geleceği Bahçe Bitkileri Tarımının Dünü, Mevcut Durumu ve Geleceği. Şubat 2020. (https://bahce-agr.ege.edu.tr/tr-10518/turkiye_bahce_bitkileri_tariminin_analizi.html).

TÜİK, 2022a. Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1>

TÜİK, 2022b. Dış Ticaret İstatistikleri. Özel Ticaret Sistemi. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=dis-ticaret-104&dil=1>